

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
Г.С.СКОВОРОДИ

Кафедра здоров'я людини, реабілітології і спеціальної психології

ОСНОВИ КАЗКОТЕРАПІЇ. ПРАКТИКУМ

Харків – 2022

УДК 37.013 : [398.2+82-343] (07)
К 14

Рекомендовано до друку Вченою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, протокол № 13 від 14.12.2021 р.

Рецензенти:

Демченко Ірина Іванівна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної роботи та реабілітації Національного університету біоресурсів і природокористування (м. Київ)

Чеботова Яна Валентинівна, кандидат психологічних наук, доцент, арт-терапевт, доцент кафедри дизайну Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди

Казачінер О.С., Бойчук Ю.Д. Основи казкотерапії. Практикум для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів за спеціальностями 012 «Дошкільна освіта», 013 «Початкова освіта», 016 «Спеціальна освіта». – Харків, 2022. – 80 с.

Основи казкотерапії. Практикум призначений для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів за спеціальностями 012 «Дошкільна освіта», 013 «Початкова освіта», 016 «Спеціальна освіта» для особистого використання у межах аудиторних та самостійних занять із дисциплін «Лікувальна педагогіка», «Основи інклюзивної освіти», «Педагогічна реабілітація», «Формування комунікативної діяльності у дітей з особливими освітніми потребами», «Валеосупровід дітей з особливими освітніми потребами» тощо, а також для тих, хто цікавиться казкотерапією як одним із видів арт-терапії.

© Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С.Сковороди

ЗМІСТ

Тема 1. Теоретичні засади казкотерапії

Тема 2. Види казок, особливості складання та робота над казками

Тема 3. Форми роботи з казкою

Тема 4. Особливості використання казок у індивідуальній та груповій роботі

Тема 5. Правила створення терапевтичної казки (універсальний алгоритм казки). Основні підходи до психолого-педагогічного аналізу казок

Література

ТЕМА 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ КАЗКОТЕРАПІЇ

1. Дайте визначення основних термінів та понять.

Казка	
Терапевтична казка	
Казкотерапія	
Сторітелінг	
Нарратив	
Фабула	

Установіть послідовність етапів у розвитку казкотерапії (в історичному контексті) за Т.Зінкевич-Євстигнєвою та пронумеруйте їх:

- ☐ психотехнічний (застосування казки як інструменту психодіагностики, корекції і розвитку особистості)
- ☐ усна народна творчість

[illegible][illegible]

4. Складіть добірку казок (авторських, народних), мультфільмів чи дитячих кінофільмів, які можна використовувати під час розв'язання таких проблем та викликів:

Подолання внутрішніх страхів	
Боротьба зі шкідливими звичками	
Виховання бажання дружити, ділитися іграшками, не сваритися тощо	

Формування санітарно-гігієнічних навичок	
Споживання багато солодощів, шкідливої їжі	
Ставлення з повагою до батьків та інших членів родини	
Позитивне ставлення до тварин	

5. Установіть відповідність між метою казкотерапії та її змістом:

казкотерапія як
спосіб передачі
досвіду «з вуст у
вуста»

таке застосування дає змогу
дитині подолати власні страхи,
надмірну тривожність,
відпрацювати ті індивідуальні
особливості, які порушують
гармонійний розвиток дитини

казкотерапія як
інструмент
розвитку
особистості
дитини та її
здібностей

прищеплення
загальноприйнятих моральних
норм і правил поведінки у
соціумі. У такий спосіб казка
сприяє ефективній соціалізації
дитини

казкотерапія як
психотерапія

у цьому випадку казка
позитивно впливає на здатність
дитини фантазувати, сприяє
розвитку творчого мислення та
уяви, розкриває внутрішній світ
дитини

6. Доповніть речення необхідними, на Вашу думку, словами:

Цінність казок для психокорекції і розвитку особистості дитини полягає у _____ прямих моральних повчань. Події казкової історії логічні, природні, витікають одна з одної, а дитина опосередковано засвоює причинно-наслідкові зв'язки, які існують у світі. Через _____ казки дитина стикається з життєвим _____ багатьох поколінь. У казкових сюжетах зустрічаються ситуації та проблеми, які переживає у своєму житті кожна людина: відокремлення від батьків, життєвий вибір, взаємодопомога, любов, боротьба добра зі злом. Наприклад, перемога _____ у казках забезпечує дитині _____: що б не відбувалось у казці – все закінчується _____. Випробування, які випадають на долю героїв, допомагають їм стати розумнішими, добрішими, сильнішими, мудрішими. У такий спосіб дитина засвоює, що все, що відбувається в житті людини, сприяє її внутрішньому росту. Головний герой – це _____ образ, і дитині легше ідентифікувати себе з героєм казки і стати учасником казкових подій. Ореол _____ та _____, інтригуючий _____, несподіване перетворення героїв – все це дозволяє слухачу активно сприймати і засвоювати інформацію, яка знаходиться у казках.

7. У чому полягають особливості сприймання казки в різних вікових періодах дитинства?

У віці 1,5-3 роки

У віці 3-4 років

У віці 4-6 років

У віці 6-10 років

У підлітковому віці

8. Установіть відповідність між функцією казкотерапії та її змістом:

Діагностична функція	розкриття суті та особливостей майбутнього життєвого сценарію дитини
Прогностична функція	налагодження позитивних змін у стані і поведінці дитини
Терапевтична (корекційна) функція	виявлення вже наявних життєвих сценаріїв і стратегій поведінки дитини; виявлення стосунків або стану дитини, про які вона не хоче говорити вголос

9. 9.1. Ознайомтеся з корекційними функціями казки:

1. *Функція дзеркала* – зміст казки стає тим дзеркалом, яке відображає внутрішній світ людини, полегшуючи тим самим ідентифікацію з ним.
2. *Функція моделі* – казки відображають різні конфліктні ситуації і пропонують можливі способи їх вирішення або вказують на наслідки окремих спроб розв'язання конфліктів. Таким чином, вони допомагають вчитися за допомогою моделі.
3. *Функція опосередкування* – казка виступає в якості посередника між клієнтом і психологом, знижуючи, тим самим, опір клієнта.
4. *Функція зберігання досвіду* – після закінчення психокорекційної роботи казки продовжують діяти у повсякденному житті людини.
5. *Функція повернення* на більш ранні етапи індивідуального розвитку – казка допомагає повернутися до колишньої радісної безпосередності. Вона викликає подив, здивування, відкриваючи доступ в світ фантазії, образного мислення, безпосереднього і ніким не засуджуваного входження в роль, яку пропонує зміст.
6. *Функція альтернативної концепції* – казка звучить для клієнта не в загальноприйнятому, заздалегідь заданому, сенсі, а пропонує йому альтернативну концепцію, яку клієнт може або прийняти, або відкинути.

7. Функція зміни позиції – казка несподівано викликає у дорослого або у дитини нове переживання, в його свідомості відбувається зміна позиції.

9.2. Наведіть приклад будь-якої казки (авторської або народної – за вибором) та визначте ті корекційні функції, які вона може виконувати. Свою думку обґрунтуйте.

10. Дитячий письменник та поет К.І.Чуковський наголошував на необхідності забезпечення «високої якості літератури для маленьких». Висловіть свою згоду / незгоду з думкою К.І.Чуковського, аргументуйте свою позицію. Доведіть, що його знайомі нам із дитинства казки та вірші чинять неабиякий терапевтичний та корекційний вплив на дитину (на прикладі будь-якого твору – за вибором).

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

11. «Казкотерапія – це лікування певного роду інформацією, що зашифрована у казкову форму. Тому не будь-яка казка лікує. Проте кожна гарна казка запрошує до роздумів». Це думка доктора психології, психотерапевта, директора Інституту Казкотерапії, автора методу Комплексної Казкотерапії Тетяни Дмитрівни Зінкевич-Євстигнєвої. Доведіть або спростуйте цю думку на прикладах конкретних казок.

This image shows a single sheet of white paper with horizontal blue or grey ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are approximately 20 lines visible. The paper has a slight shadow on the right side, suggesting it's resting on a surface.

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

12. Поясніть той факт, що казкотерапія як метод психологічної корекції з'явилася лише приблизно 20 років тому, а не раніше.

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

ТЕМА 2. ВИДИ КАЗОК, ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДАННЯ ТА РОБОТА НАД КАЗКАМИ

1. Заповніть схему:

2. Розкрийте суть та зміст видів казок, які використовуються у казкотерапії:

3. Порекомендуйте під час проведення уявного сімейного консультування художні (авторські, народні) казки:

Для дітей із заниженою самооцінкою	
Для дітей із завищеною самооцінкою	
Коли особа втрачає останню надію і бажання жити	
Для того, щоб навчити дитину поважати батьків	
Для того, щоб навчити дитину цінувати друзів	

4. Казка має свої вироблені століттями художні прийоми, які створюють специфічний казковий колорит. Наведіть приклади словосполучень або фраз, які використовуються в цих прийомах.

прийом троїчності

повтори

фразеологізми

постійні епітети

5. Сюжет казки складається з епізодів або низки функцій. Під функцією (В.Пропп налічує їх 31) розуміють вчинок персонажа, важливий для розвитку дії. Головні функції властиві майже всім казкам: «початковий стан», «заборона», «порушення заборон», «одержання чарівних засобів», «перемога», «повернення» тощо. Наведіть інші приклади функцій казки за В.Проппом.

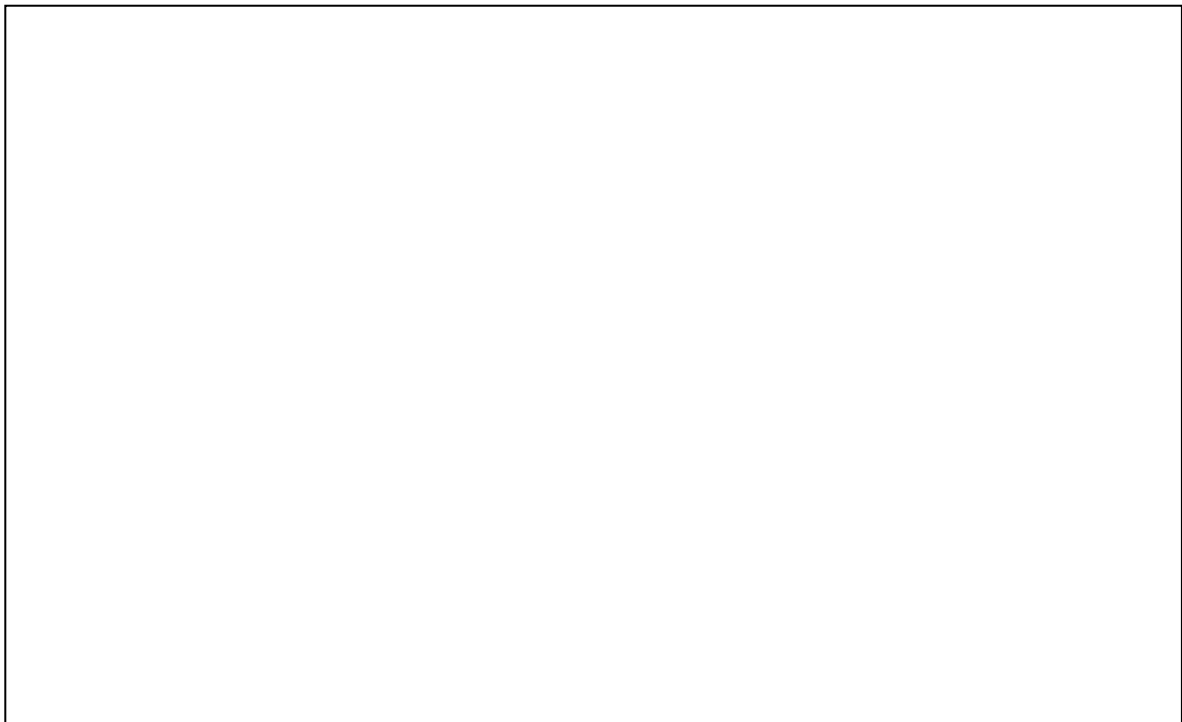
6. Продовжіть приклади з казок або вигадайте власні приклади:

Чарівні предмети: шапка-невидимка, чарівна паличка, золотий ключик, квітка-семицвітка, чарівна лампа, чоботи-скороходи, срібні туфельки, машина часу.

Перетворення: на комара, муху, джмеля, лева, мишу, карлика, диких лебедів, ліліпутів.

Чарівні країни: країна Брехунів, Королівство Кривих Дзеркал, Ліліпутія, країна Дурнів, Смарагдове місто, країна Невивчених уроків, країна Чудес, країна Вічних Канікул.

7. Намалюйте будь-який вигаданий Вами чарівний предмет або Чарівну Країну.

8. Творча робота з казками

8.1. Оберіть автора та казку

--

8.2. На основі обраного казкового твору здійсніть творчу роботу над ним.

1. Аналіз казки.

Мета: усвідомлювати; інтерпретувати те, що приховане за кожною казковою ситуацією, за конструкцією сюжету, за поведінкою героїв.

Наприклад, для аналізу обирається відома казка. Після прослуховування казки дітьми їм ставиться низька запитань:

- Як ви вважаєте, про що (про кого) ця казка?
- Хто з героїв вам найбільше сподобався (не сподобався)?
- Як ви гадаєте, чому той або інший герой здійснював ті або інші вчинки?
- Придумайте, що було б, якби головний герой не зробив певного вчинку?
- Як ви вважаєте, якби в казці були тільки хороші герої (або тільки погані герої), то що це була б за казка?
- Навіщо в цій казці є погані та хороші герої?

--

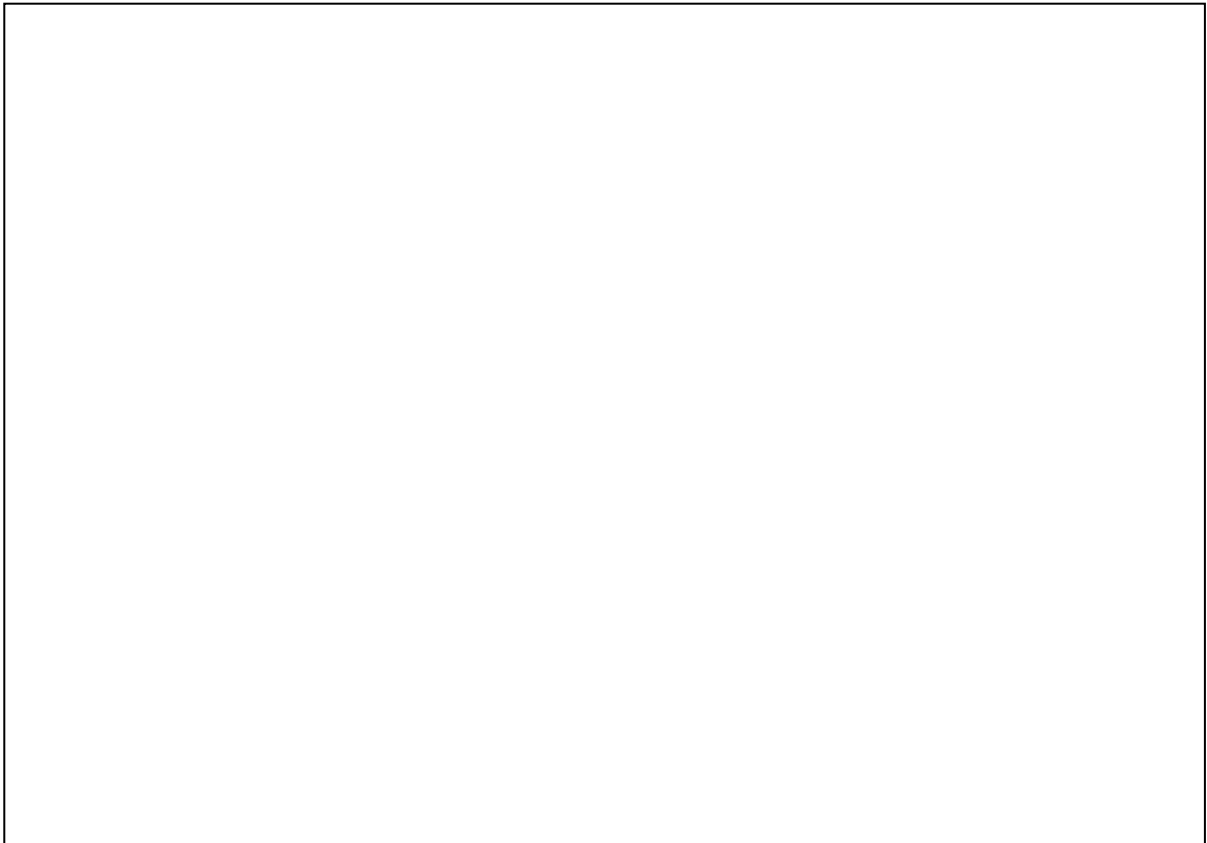
2. Розповідь казок.

Мета: розвивати фантазію, уяву, здатність до творчої самореалізації, зв'язне мовлення.

Розповідь групі нової або відомої казки від третьої особи.

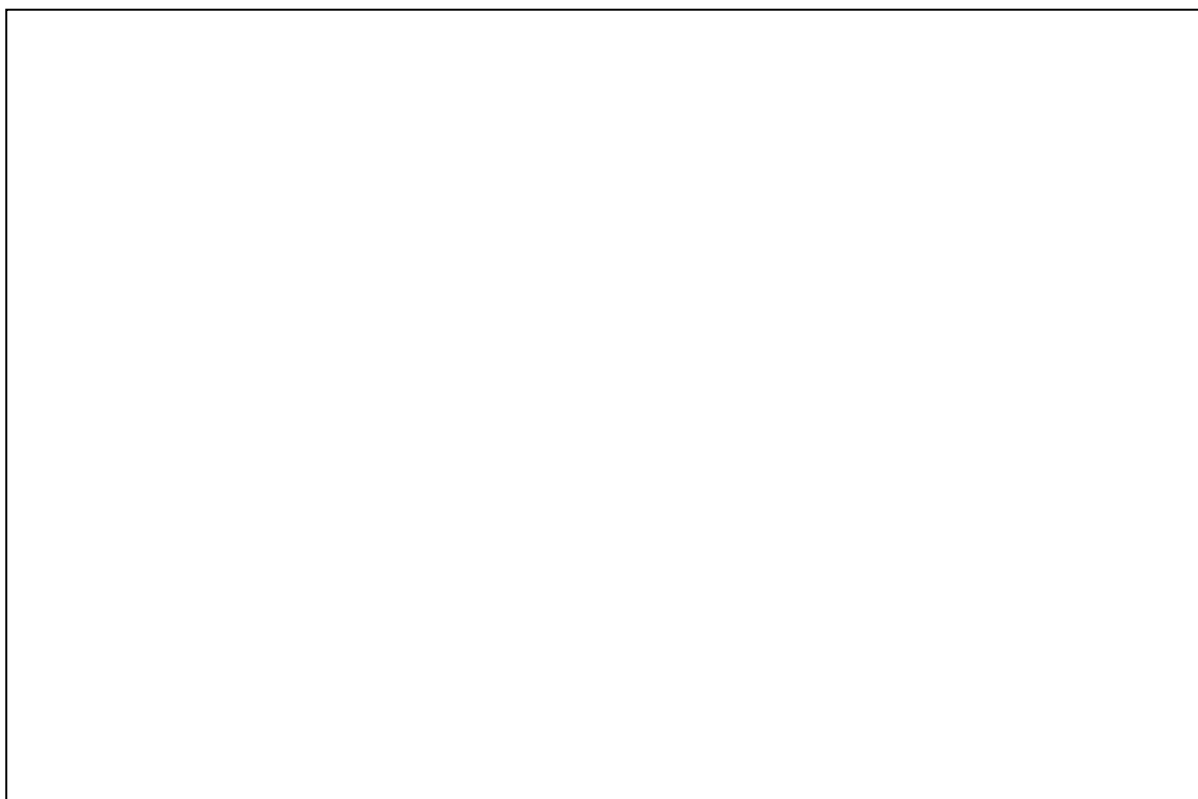
Розуміючи вплив казкових ситуацій на розвиток особистості, педагог може свідомо акцентувати на них увагу. Таким чином, у дитини активізуються власні несвідомі процеси, які стимулюють її особистісне вдосконалення.

Дітям пропонується розповісти казку від першої або від третьої особи.

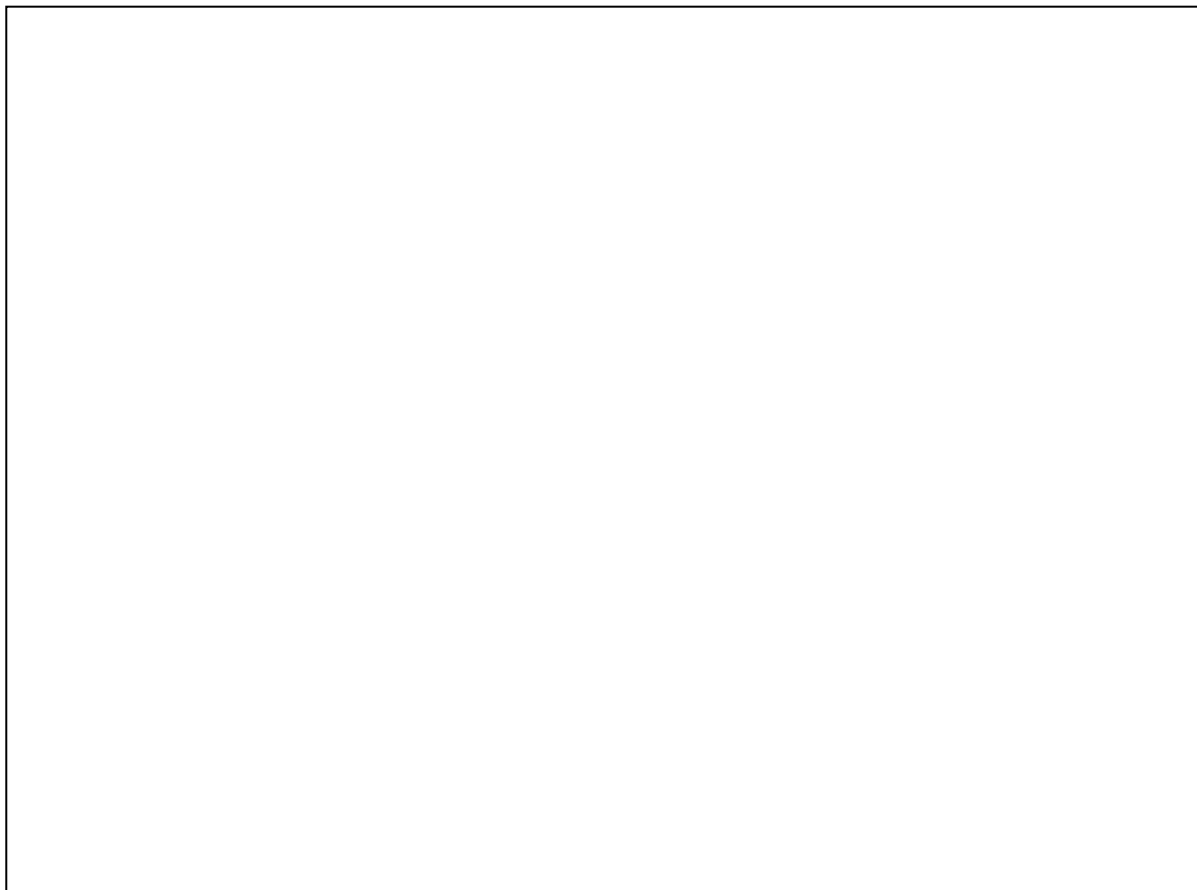
У цьому випадку оповідачем є не одна людина, а група людей. Кожний учасник групи по черзі розповідає невеликий уривок казки. Розповідь розбивається на невеликі уривки вільно і спонтанно залежно від того, яку частину розповіді бере на себе попередній оповідач. У дитячій групі педагог може й навіть повинен брати участь у процесі розповідання. Якщо розповідь проводиться в групі підлітків, педагогу не варто брати участі у процесі розповідання, оскільки він отримає більше інформації, спостерігаючи за ходом розповіді.

Після закінчення розповіді можливо застосовуватися прийом продовження цієї казки. Різновидом такої техніки може бути розповідь казки у ролях від імені різноманітних персонажів. Можна запропонувати розповісти казку від імені інших дійових осіб, які беруть або не беруть участь в казці. Наприклад, як би казку про Колобка розповіла Лисиця, Баба-Яга або Василиса Премудра. Доцільно також запропонувати дітям одухотворити будь-який предмет або частину оточуючого середовища і від його імені розповідати казку. Для дітей та підлітків такий метод роботи може бути особливо корисним, оскільки він допоможе їм стати на місце іншого. Важливо, щоб на одному занятті учасники могли розповісти одну й ту саму казку від імені різних героїв. Необхідно загострювати увагу учасників на тих почуттях, які відчували герої впродовж казкових подій. Особливо важливим є таке розповідання для гіперактивних дітей: завдяки незвичайній формі розповіді, їм легше втримувати увагу.

3. Створення індивідуальної казки кожним членом групи.

Казки, які створює сама дитина, є особливо важливими, оскільки вони не лише у метафоричній формі відображають внутрішню реальність дитини, але й активізують несвідомі процеси, які сприяють особистісному розвитку й вирішенню життєвих труднощів. Перед роботою з власне вигаданням казок можна застосовувати прийом, який сприятиме зміцненню стосунків у групі, дозволить дітям створити ігрову атмосферу, а підліткам у метафоричній формі висловити своє ставлення одне до одного. На початку групового заняття кожному з учасників групи (в тому числі й педагогу) даються прізвиська, вигадані при спільному обговоренні групою. Люди з такими прізвиськами і стають героями власних казок. Особливість цього прийому полягає в тому, що головним героєм є особистість, яку дитина деякою мірою (якщо не повністю) ототожнює із собою. Крім цього, прізвиська, дані учасниками групи одне одному, та й сам процес обговорення асоціацій, пов'язаних із тією чи іншою людиною, дають цінну інформацію про те, як сприймають цю людину оточуючі і як таке сприймання співвідноситься з уявленням людини про саму себе. Після закінчення розповіді відбувається процес обговорення казки з педагогом. Під інтерпретацією вигаданих казок розуміємо безоцінну інтерпретацію, оскільки ми не можемо говорити, що в казці погане, а що гарне. Те, що ми почули, – це внутрішній стан дитини на певному етапі її розвитку.

4. Групове складання казки.

Той, хто починає, говорить першу фразу, наступний учасник групи приєднує до сказаної фрази свої репліки. Різновидом цього методу є вигадкування і розповідання дітьми «намальованої» казки. Процес групового малювання дає важливу інформацію про те, як розподілилися між дітьми ролі в групі: хто лідер, хто прагне привернути до себе увагу, хто хоче залишатися в тіні, хто нав'язує свою думку, а хто прислуховується до думки інших. Крім цього, спостереження за процесом «малювання» дає інформацію про згуртованість групи. Якщо малюють ізольовано, тобто не прагнуть вписати свій малюнок до попередніх, то, швидше за все, можна говорити про деяку ворожість між учасниками групи, або настороженість, або ж про те, що учасники занадто егоцентричні.

5. Написання власної казки.

9. Заповніть пропуски у тексті.

_____ казка покликана передавати у доступній метафоричній формі деякі нові _____, а також навчальні _____ та інструкції. Для цього використовується прийом _____ абстрактних символів з допомогою якого і створюється образ казкового світу, в якому вони живуть. Такі казки розкривають зміст і важливість певних знань.

Слід зазначити, що упаковуватися в казкову капсулу може як _____ матеріал, пов'язаний з об'єктами зовнішнього світу, так і матеріал, що стосується інформації про _____ світ людини – її психіці, тобто можлива робота з _____ поняттями.

Включення дидактичних казок в структуру заняття формує в дітях _____ емоції, що сприяє мимовільному _____ нового матеріалу. _____ форма введення понять дозволяє побачити об'єкти що розглядаються з «незвичної» сторони, що сприяє більш глибокому, міцному і усвідомленому оволодінню матеріалом.

Основним прийомом для презентації є одухотворення, персоніфікація поняття, тобто воно стає _____ казки. Для цього йому добирається ім'я, яке має бути співзвучне з самим _____. Названого героя необхідно наділити тими ознаками, які властиві _____ і відобразити їх у його взаємодії з іншими персонажами. При цьому можна використовувати додаткову наочність і потрібну інформацію поміщати в характеристики одягу, опис навколишньої природи, чарівної країни.

Для кращого засвоєння обране поняття необхідно висвітлювати з різних сторін. Це дозволить застосувати здобуті знання на _____. Що відобразить контроль засвоєння, який так само має свої особливості. Перед дитиною постає завдання не просто вивчити _____ і вирішити завдання, а в якомусь роді розгадати ребус, а точніше вивудити з казки суть, упродовж казкового шляху виконати якісь нескладні завдання і врятувати героя, що теж робить процес виконання роботи і засвоєння більш _____ і _____.

При складанні або доборі казки потрібно враховувати ступінь її _____ поняттями і _____. Завантаженість поняттями зробить її _____ для сприйняття, занадто _____ казка так само знизить якість навчання. Щодо обсягу казки слід пам'ятати, що _____ обсяг легше сприймається.

10. Ознайомтеся з алгоритмом дидактичної казки. На його основі створіть коротку дидактичну казку, за допомогою якої можна було б ознайомити дитину з навчальним матеріалом (предмет, тема, зміст – за вибором).

1. Створення образу казкової країни, в якій живе одушевлений символ. Розповідь про вдачу, звички, спосіб життя в цій країні.

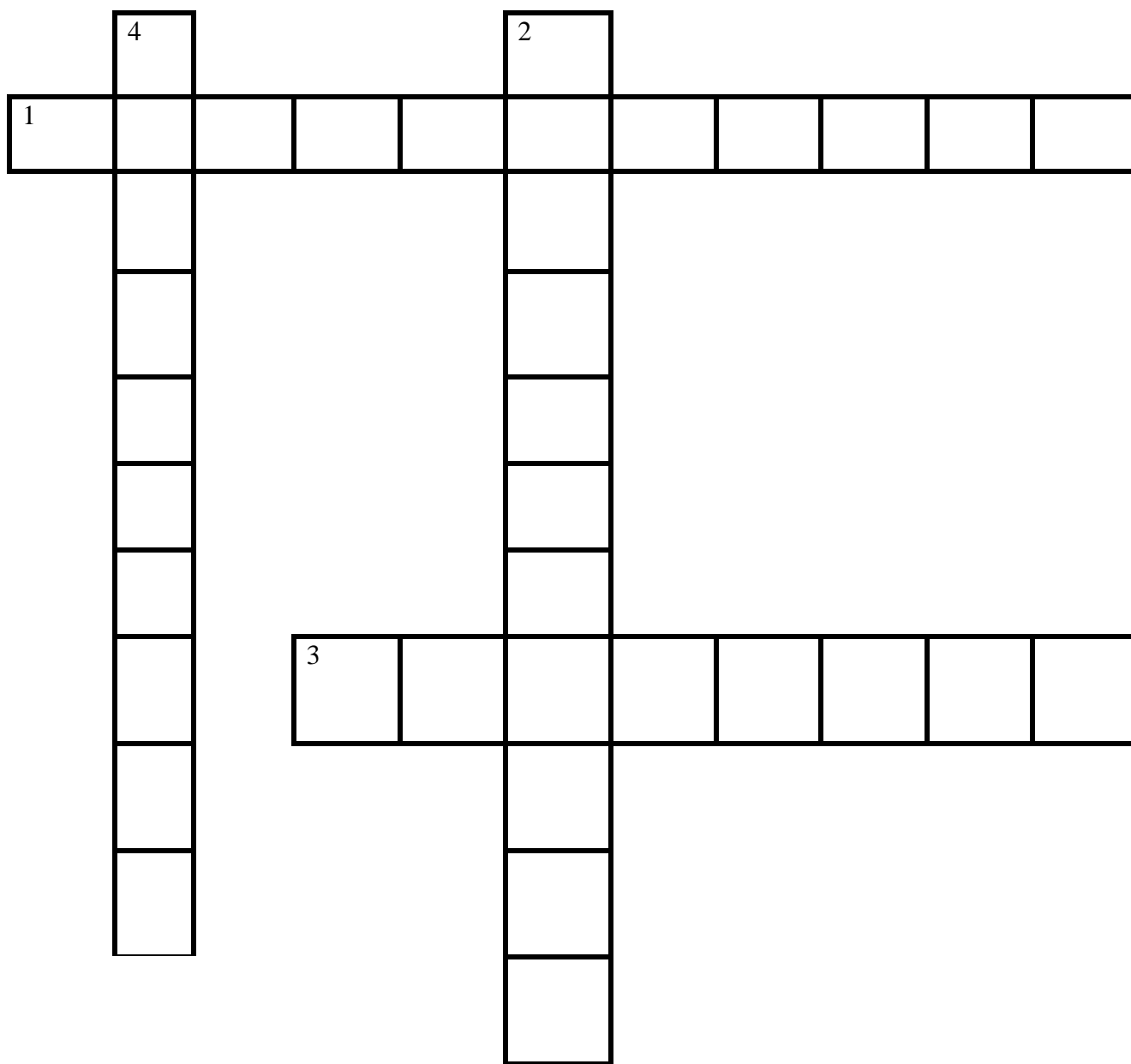
2. Руйнування благополуччя. Як руйнівник можуть виступати злі казкові персонажі (дракон, Кощій), стихійні лиха (ураган, злива), важкий емоційний стан (нудно, сумно, відсутність друзів).

3. Відновлення країни: щоб відновити країну, потрібно виконати певне завдання (упаковка навчального завдання).

Звертаючи увагу на техніку складання, потрібно сказати, що такі казки можна скласти у вигляді загадки, прислів'я, використовуючи римування, мнемотехнічні прийоми, наприклад, рисункові.

11. Заповніть кросворд. Його словами є назви функцій дидактичних казок у процесі навчання.

1) підвищення рівня мотивації у вивченні навчального предмету

2) залучення уваги до досліджуваних об'єктів, підвищення інтересу до навчального матеріалу, поліпшення мікроклімату на занятті

3) поглиблення розуміння окремих властивостей досліджуваного об'єкта, пошук і повідомлення додаткових відомостей про нього

4) коректне виявлення наявних недоліків у засвоєнні матеріалу, ступеня і глибини його усвідомленого засвоєння.

12. На етапі закріплення і контролю засвоєння матеріалу можливе виконання вихованцями різних творчих завдань посильного для них рівня. Наприклад: «Продовж казку», «Виправ казку», «Знайди в казці помилки» тощо. На прикладі будь-якої казки (за вибором) представте виконання одного з цих завдань.

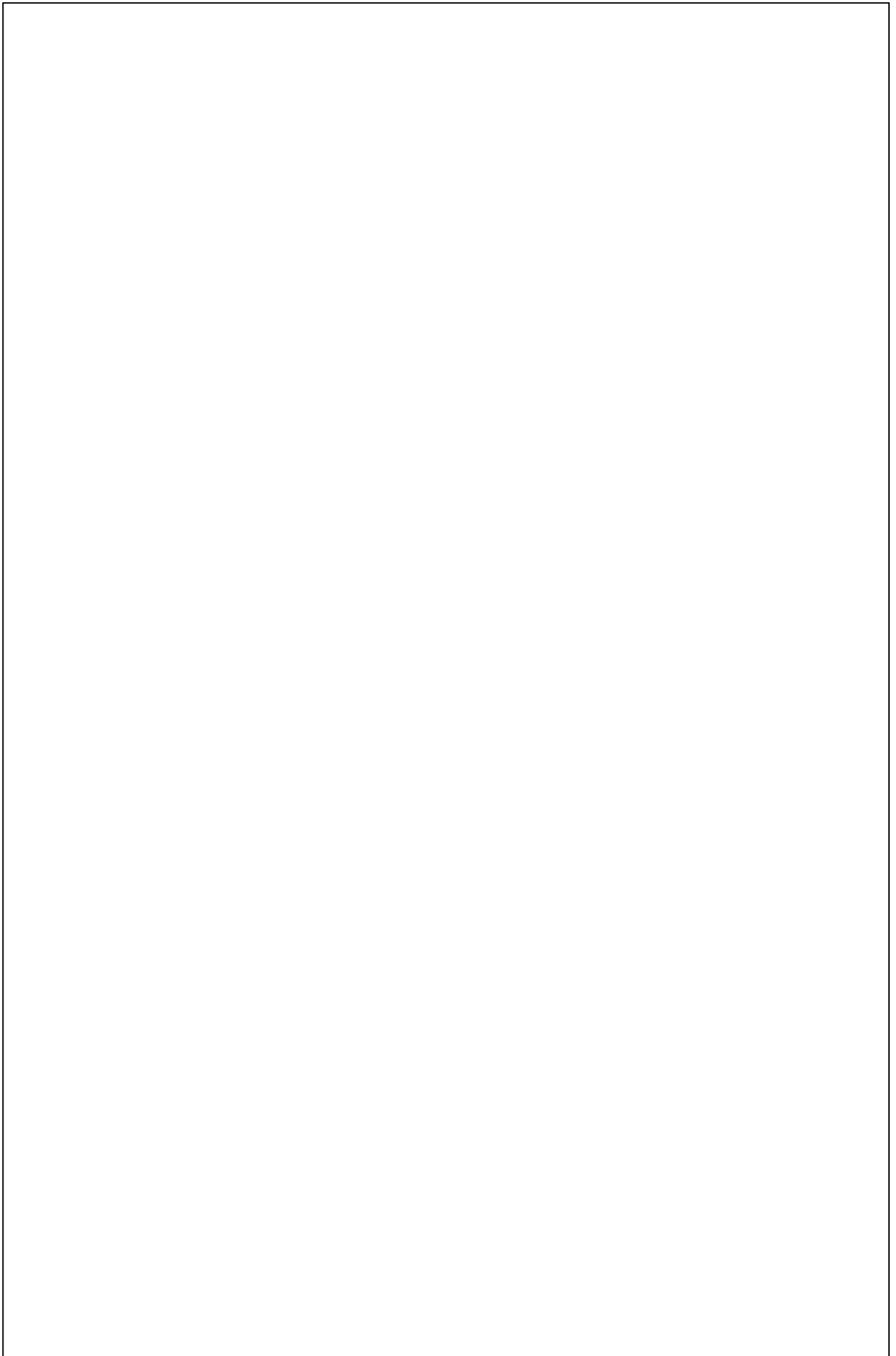
13. Установіть відповідність між назвою та змістом творчих ігор-прийомів роботи над казкою.

«Машина часу»	Для гри знадобитися два ведучих, які повинні «випекти 2 коржі», тобто вони вимовляють тільки першу і останню фразу для майбутньої казки. Фрази повинні бути абсолютно абсурдними. Учасники гри повинні придумати свою серединку казки, яка і буде «начинкою».
«Що без чого не буває»	Дітям пропонується обрати тему своєї казки. Потім вони сідають у коло і по черзі, тримаючи в руках «чарівну паличку», придумують історії. Перша дитина починає, друга продовжує і так усі діти.
«Казковий пиріг»	Педагог пропонує перенестися за допомогою машини часу у майбутнє чи у минуле, у жарку країну чи на північ, пофантазувати про те, що можна там побачити, які труднощі доведеться подолати під час подорожі.
«Казка по колу»	Діти повинні дати відповіді на запитання про взаємозв'язок явищ, об'єктів, предметів

14. Психокорекційні казки використовуються у випадках, коли дитина, стикаючись зі складною життєвою ситуацією, ніяк не може знайти з неї вихід. Також казки цього типу використовуються для коригування тих чи інших рис характеру дитини, які ускладнюють її життя. Це може бути зайва сором'язливість, неохайність, примхливість, хвастощі, схильність розв'язувати свої проблеми за допомогою агресії. Створіть коротку психотерапевтичну казку, яка б допомогла дитині у розв'язанні її проблем.

15. Користуючись структурою побудови заняття-казки, розробіть власне заняття за мотивами будь-якої казки (за вибором)

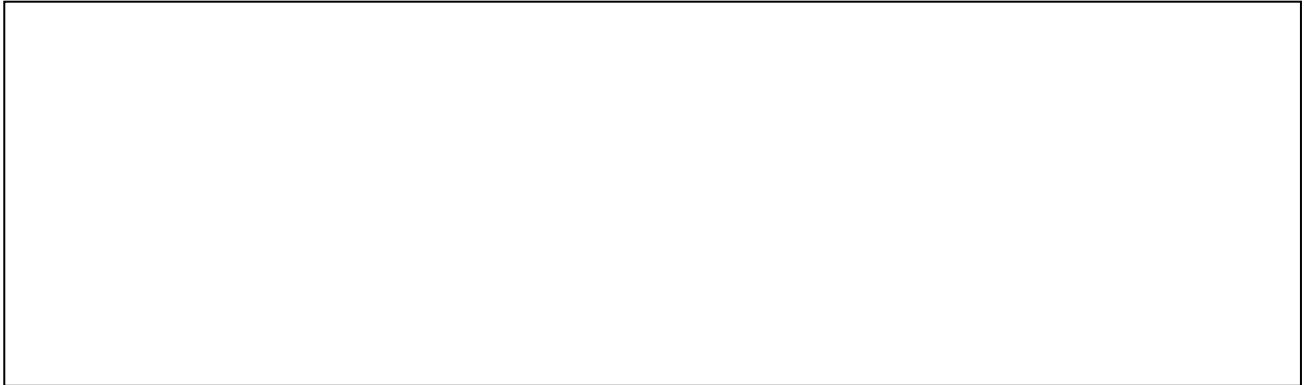
1. Ритуал «входу» в казку
2. Повторення (згадати те, що робили минулого разу і які висновки для себе зробили, якого досвіду набули, чому навчилися).
3. Розширення (розширити уявлення дитини про що-небудь).
4. Закріплення (набуття нового досвіду, прояв нових якостей особистості дитини).
5. Інтеграція (зв'язок нового досвіду з реальним життям).
6. Підсумок (узагальнити набутий досвід, поєднати його з наявним).
7. Ритуал «виходу» з казки (закріпити новий досвід, підготувати дитину до взаємодії у звичному соціальному середовищі).

ТЕМА 3. ФОРМИ РОБОТИ З КАЗКОЮ

1. На основі прийомів роботи з казкою (за Т. Д.Зінкевич-Євстигнєвою) визначте, з якими конкретними казками (народними, авторськими) можна використовувати той чи інший прийом:

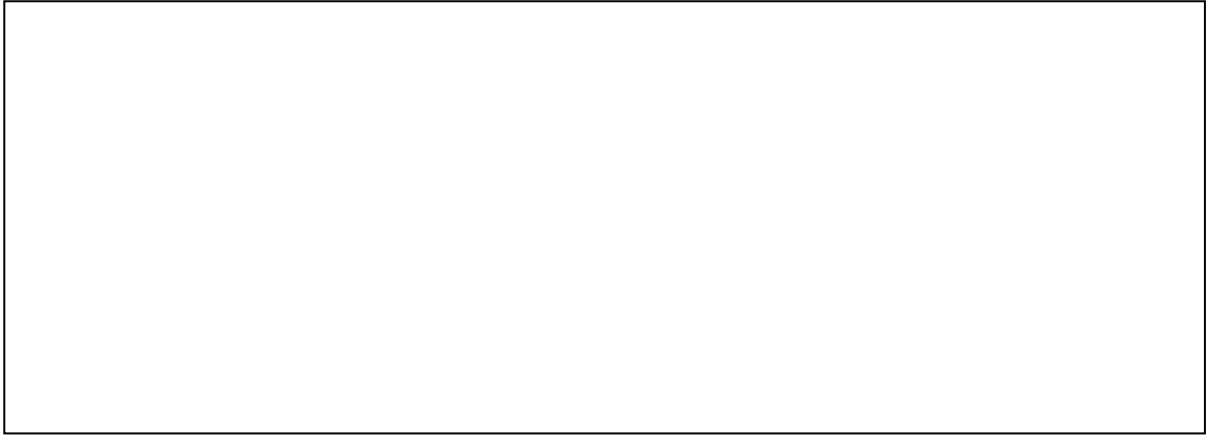
1. *Аналіз казок.* Мета – усвідомлення, інтерпретація того, що стоїть за кожною казковою ситуацією, конструкцією сюжету, поведінкою героїв.

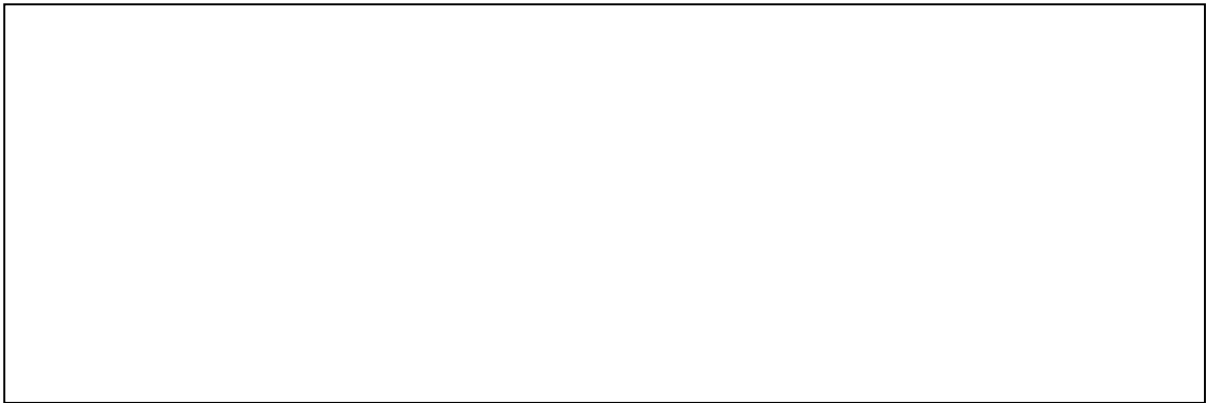
2. *Розповідання казок.* Даний прийом допомагає розвивати фантазію, уяву, здатність до децентрації.

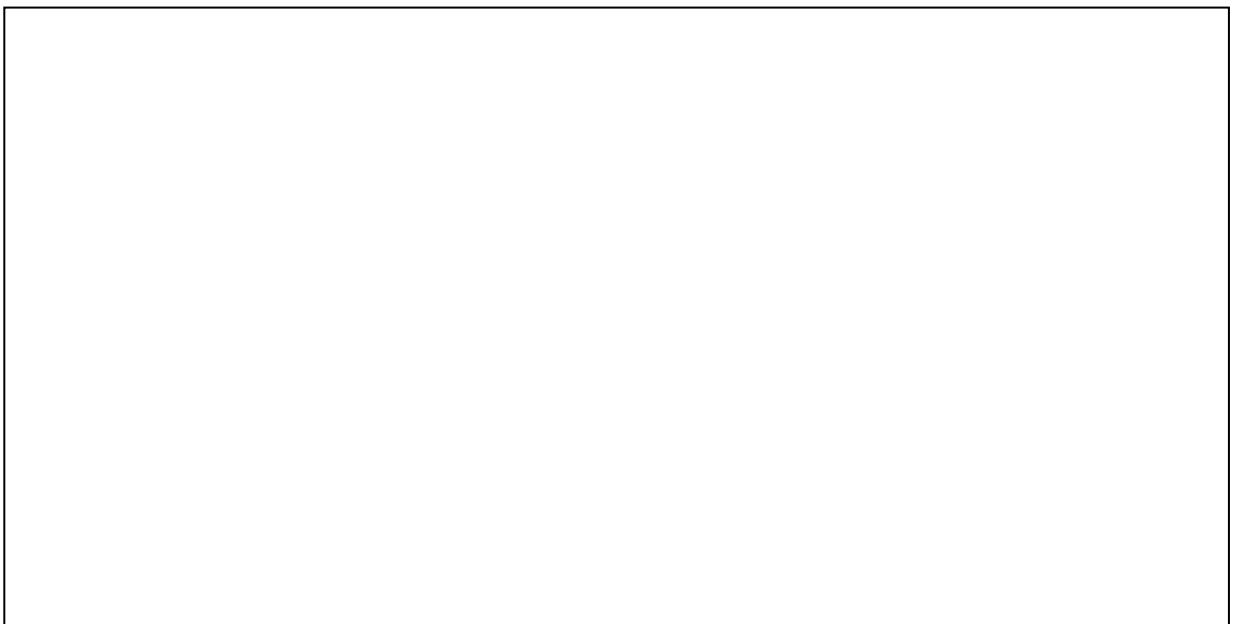
3. *Переписування казок.* Переписування та дописування авторських та народних казок має сенс тоді, коли дитині не подобається сюжет, деякий поворот подій, ситуацій, подій казки тощо. Це – важливий діагностичний матеріал. Перепишуючи чи дописуючи казку, дитина сама вибирає найбільш відповідний для її внутрішнього стану поворот подій і знаходить той варіант вирішення ситуацій, які дозволяють їй звільнитись від внутрішньої напруги – в цьому полягає психокорекційний сенс переписування казки.

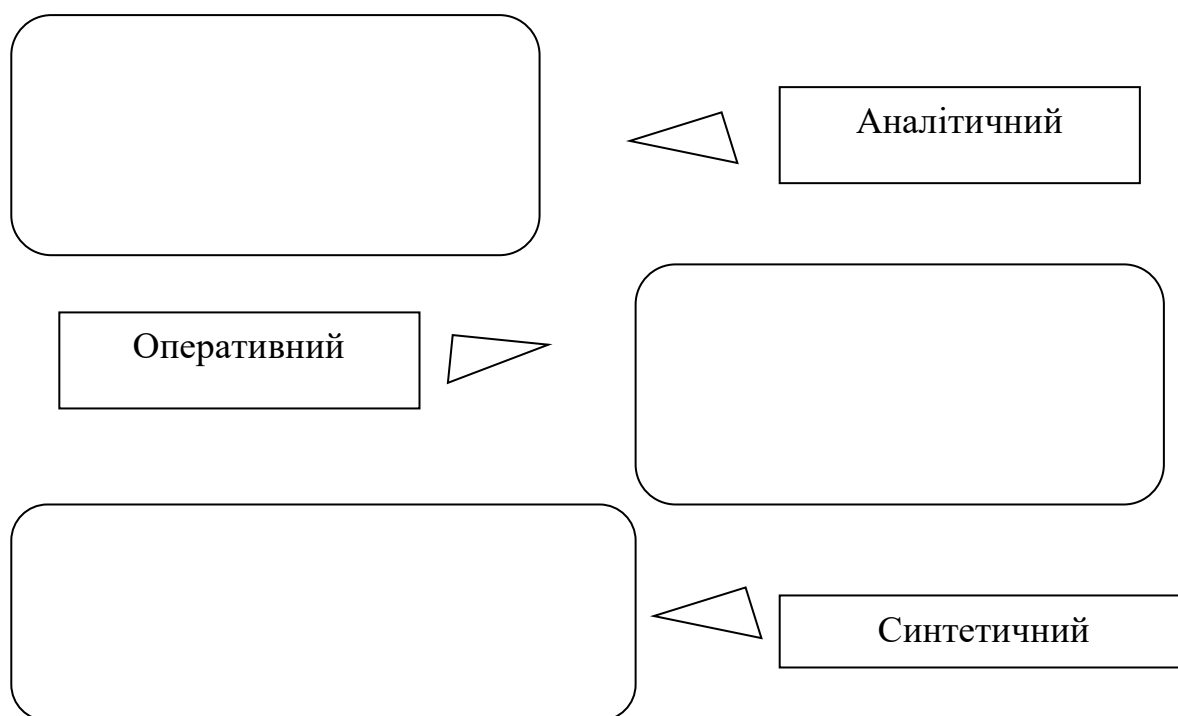
4. *Постановка сюжету казок за допомогою ляльок.* Робота дитини з лялькою допомагає вдосконалювати і проявляти через ляльку ті емоції, які зазвичай дитина з певних причин не може собі дозволити проявити.

5. *Складання казок.* У складених казках дається не просто життєвий опис героя, а в образній формі розповідається про основні етапи становлення і розвитку особистості.

2. Розкрийте зміст загальних прийомів творчої роботи над казкою.

3. Використайте одін зі способів трансформації змісту відомої чи улюбленої казки (за потреби 2-3, які підходять найбільше саме для цієї казки). Запишіть короткий зміст трансформованої казки.

«Зроби навпаки» – риси характеру та дії героїв замінюються на протилежні.

Збільшення-зменшення – перетворення маленького беззахисного персонажа у відважного й великого чи навпаки.

Прискорення-уповільнення – прискорення чи уповільнення дій одного з героїв твору.

Дроблення-об'єднання – поділ персонажа на частини, кожна з яких починає жити своїм життям або об'єднання різних істот в один організм.

Перервності-постійності – те, що відбувається тільки один раз, а потім зникає, стає постійним і навпаки.

Динамізації-статичності – перетворення нерухомого, твердого об'єкта у гнучкий, рухомий та навпаки.

Персоніфікації-деперсоніфікації – перенесення властивостей живих істот на неживі і навпаки.

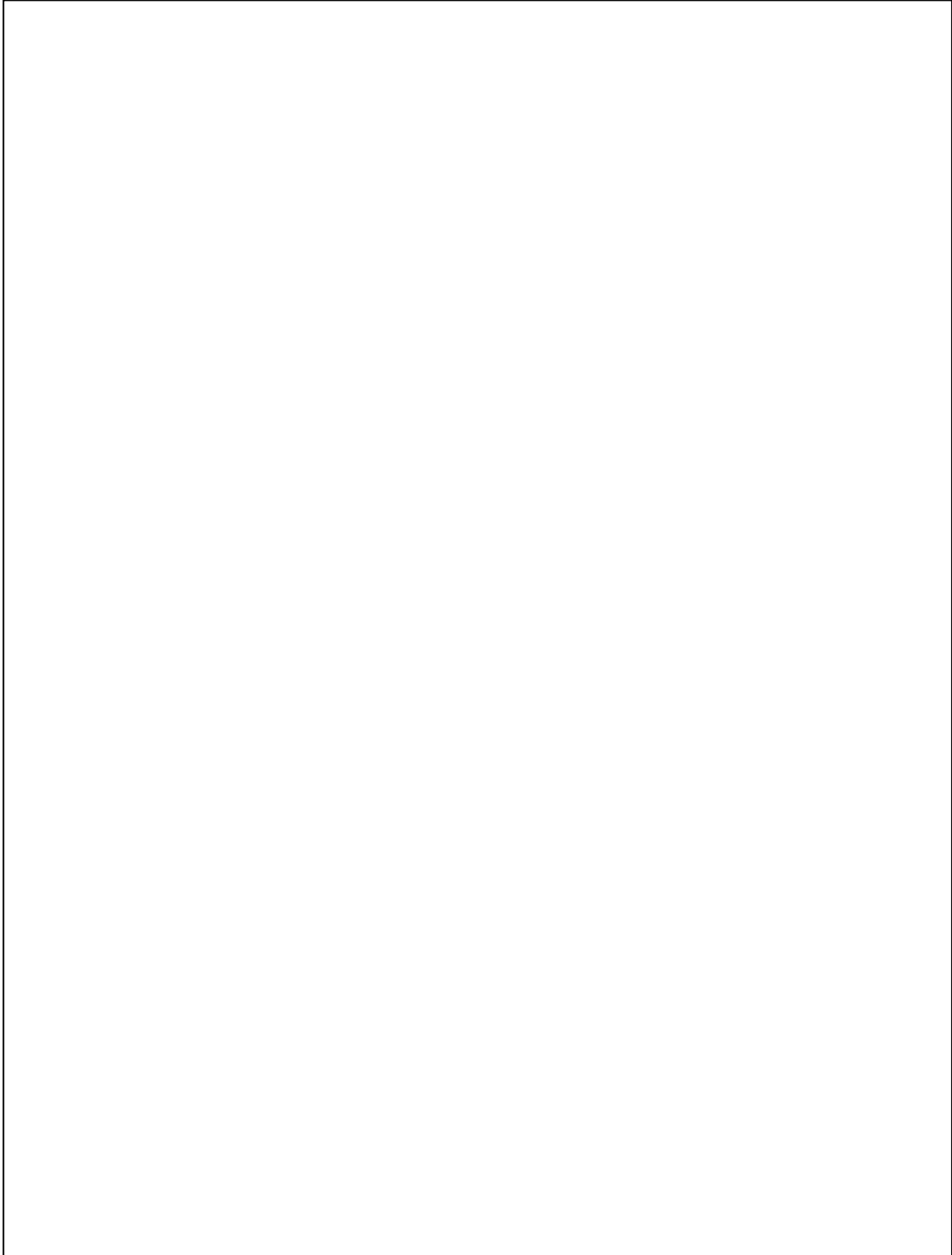
Надання або відбирання властивостей – надання героєві казки нової властивості чи позбавлення якоїсь із них.

Універсалізації-обмеження – надання всім героям казки нових можливостей; позбавлення всіх дійових осіб, окрім головного героя, якихось властивостей.

«Шкідливе змінити на корисне» – використання позитивним героєм для добра чи корисної справи атрибутів негативного героя.

Відновлення-відкидання – надання можливості героєві чи антигероєві казки повернутися до життя або відкинути все зайве.

Заміна одних властивостей іншими, більш корисними – заміна одних об'єктів казки на інші.

4. Творчі методи роботи за казками, які широко й різнопланово можна використовувати на заняттях

4.1. Створіть власні короткі приклади казок, за допомогою яких можна реалізувати творчі методи роботи:

Знайомі герої в нових обставинах

Цей метод розвиває фантазію, розширює межі мислення у дітей, створює умови, за яких знайомі герої казок залишаються, але потрапляють в зовсім нові ситуації. Ці обставини можуть бути чисто фантастичними, неймовірними (лисиця і заєць замість своїх крижаних і луб'яних хатинок мешкають на літаючих тарілках), а можуть бути близькими до життя дітей (лисиця, заєць і півень за допомогою чарівної палички опинилися в одній клітці міського зоопарку, а, можливо, вони застрягли в ліфті багатоповерхового будинку).

Колаж із казок.

Варіантів і плутанок із різних ситуацій з різних казок може бути безліч, важливо тільки не забути про головних, первинних героїв - і вийде «Колаж із казок». А дітям краще підносити цей метод в ігровій ситуації. Приблизно так.

У вас в будинку напевно є товста книжка з казками. Ось що одного разу трапилося з цією книжкою. У ній переплуталися всі сторінки. Першою була казка «Царівна-жаба». Тільки зібрався Іван-царевич в дорогу за Василиною Прекрасною в царство Коція Безсмертного, як потрапив у зовсім іншу казку. Як тепер звільнити Василину Прекрасну? Робити нічого: пішов Іван-царевич по сторінках інших казок. Не встиг переступити сторінку, як ...

Як же йому допомогли герої інших казок?

Казка від фразеологізмів

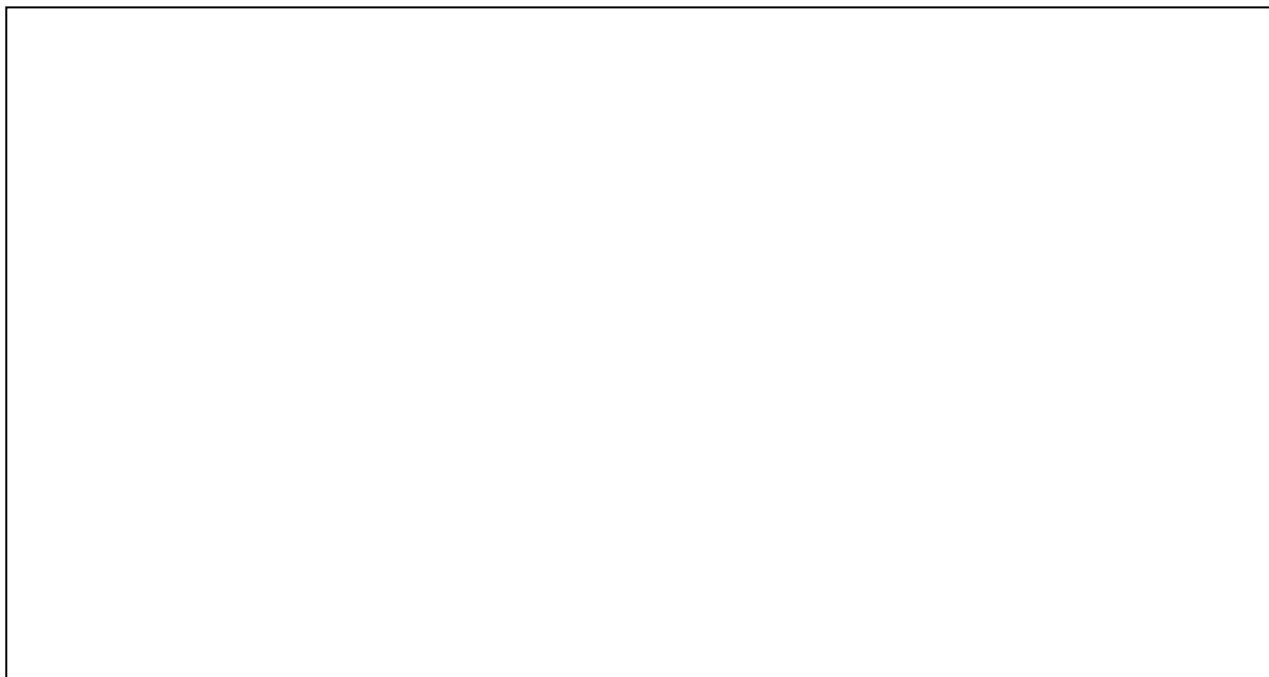
З одного боку, вдалий, до місця використаний фразеологізм допомагає дітям глибше зрозуміти його переносне значення. А з іншого – стимулює мовну творчість. Починаючи десь з 5-6 років ми знайомимо дітей з такими фразами, які часто зустрічаються в оповіданнях і казках. А потім допомагаємо дітям зрозуміти їх справжній сенс. І тільки потім починаємо разом складати:

Крокодилячі сльози

Початок. *Щоранку примхливий хлопчик лив крокодилячі сльози. Це всім страшенно набридло ...*

Рятувальні ситуації в казках

Педагоги, використовуючи цей метод, спеціально вигадують екстремальні ситуації, що вимагають різних варіантів «рятувальних» рішень. Безсумнівно те, що такий метод служить передумовою для твору всіляких сюжетів і кінцівок. Крім уміння складати, дитина вчиться знаходити вихід з часом складних, непередбачених обставин.

Казки зі сміття

Не іграшки і навіть не предмети, а просто сміття – нікому непотрібні відходи деколи служать прекрасною знахідкою для створення казкових сюжетів. У цьому плані не можна не відзначити корисність використання відходів: виявляється, можна «дати» їм друге життя.

«Сміттєві» казки.

Початок. Цей випадок стався взимку. Збунтувалося сміття. Холодно, голодно і нудно було йому лежати на звалищі. І вирішили мешканці звалища самі один одному допомогти:

- Порожні коробки перетворилися на театр,
- Кольорові крейди на чоловічків,
- Стружки допомогли чоловічкам знайти волосся,
- Поліетиленові пакети стали гарними серветками,
- Пластмасові коробочки звірятами.
- Почався бенкет на весь світ.

Казки від дивних історій

Теми дивних історій, в яких вже укладена зав'язка казки, а її розвиток залежить від співтворчості дорослих і дітей:

Як посварилися чашка з ложкою.

Подорож в країну чистюль.

Казка про примхливий гудзик.

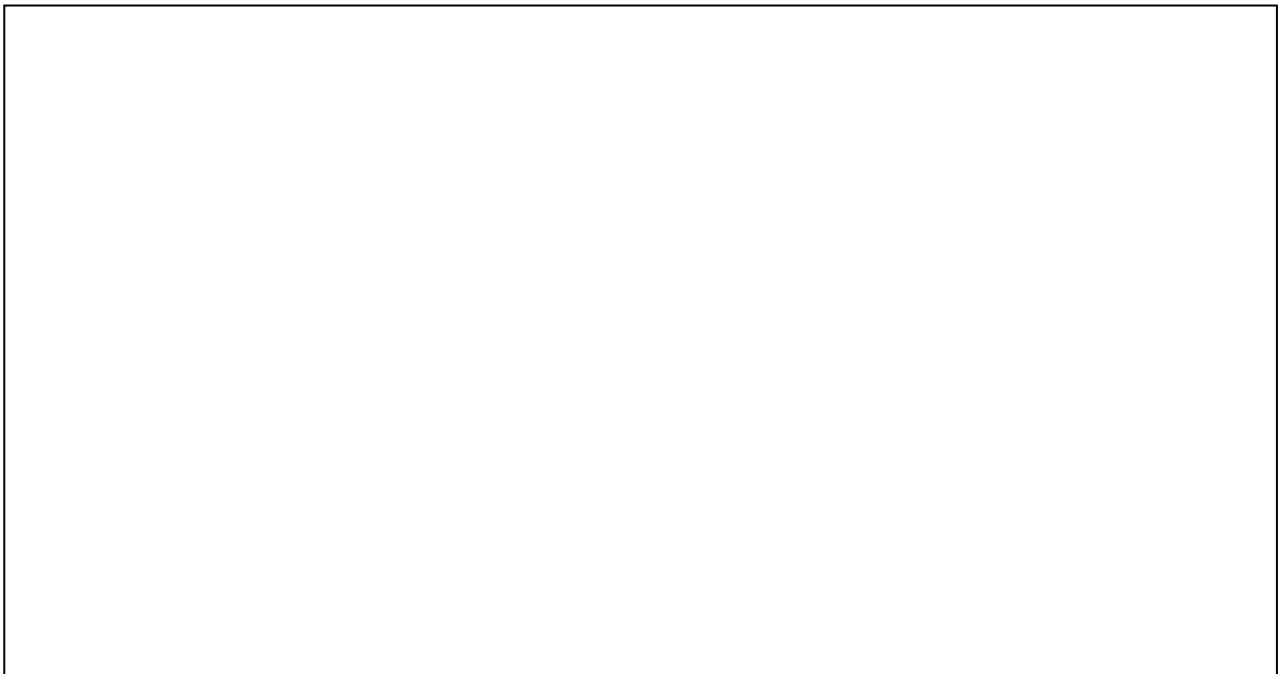
Казка про лівий черевик.

Про царя Безладу і царицю Ледарку.

Чому варто темряви боятися.

Ось кілька прикладів початку казок від дивних історій:

Одного разу дівчинка прокинулася, а мамі немає. Вона почала так гірко плакати, що сльози залили її плаття, ліжко і через двері вилилися на сходи...

Казки від фантастичних явищ

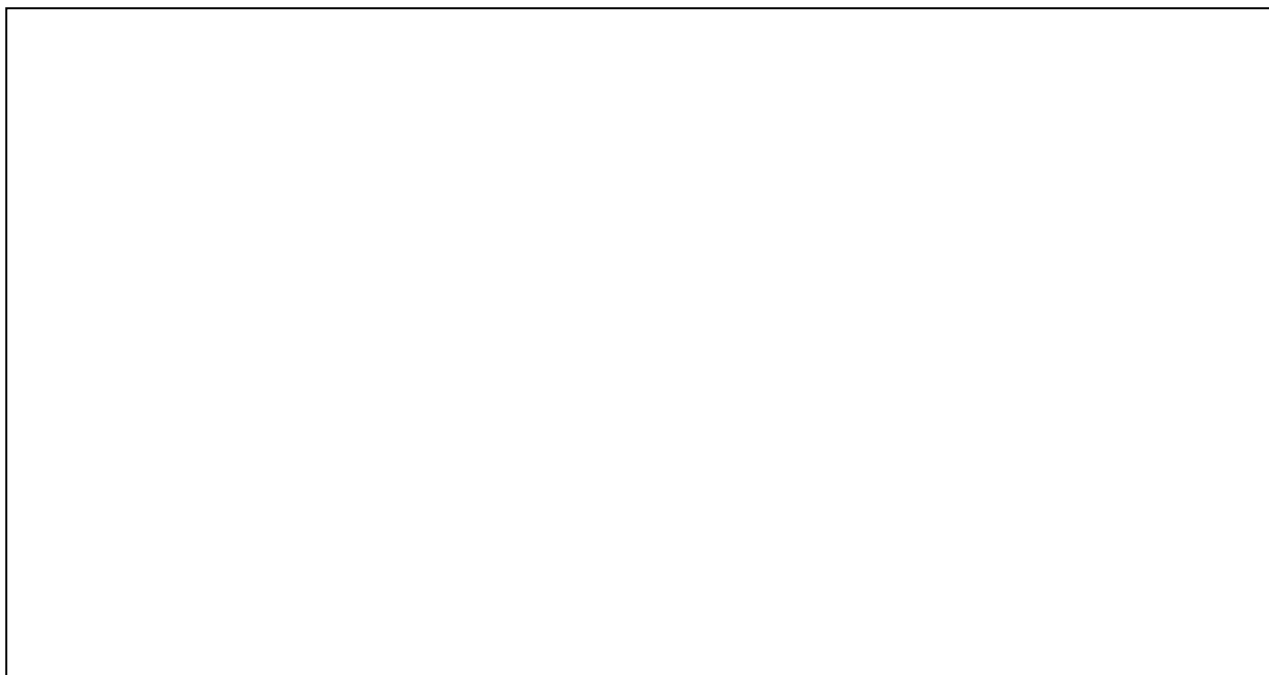
Зрозуміло, що фантастичні явища (тобто те, чого не буває в реальному житті) послужать важливим відправним моментом для створення казки. При цьому потрібно не забути: дати зрозуміти дітям, що вони зараз будуть фантазувати; запропонувати їм різноманітність фантастичних явищ.

Починаємо приблизно так:

Уяви, що ти можеш зменшитися до розмірів мурашки: Яке б у тебе було улюблене заняття? Чого ти побоювався? Захотів би ти стати колишнім? і т.п.

Уяви, що: з крана на кухні полився мандариновий сік; з хмари замість дощу стали падати родзинки; люди придумали таблетки від сну.

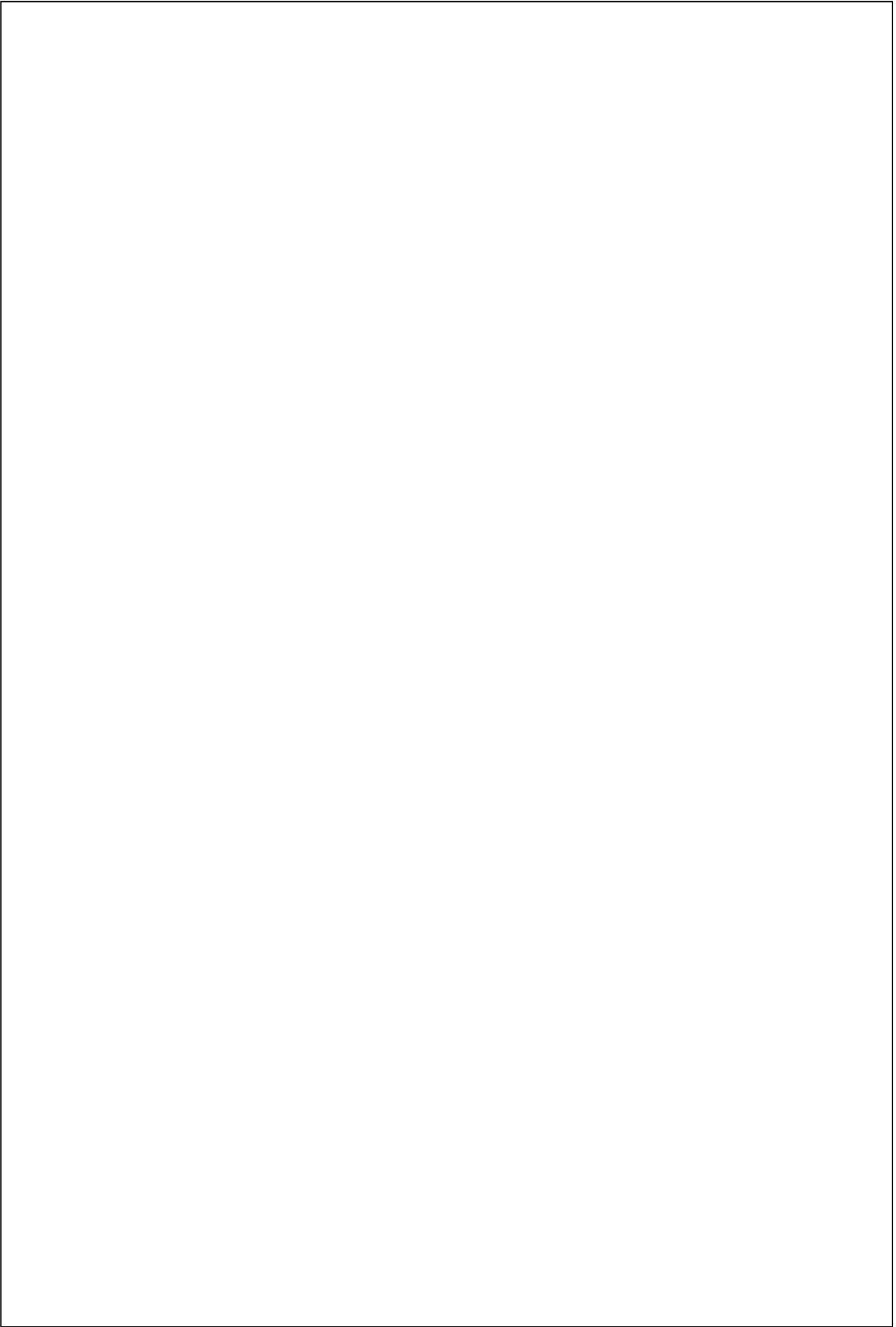
Поступово діапазон таких явищ розширюється:

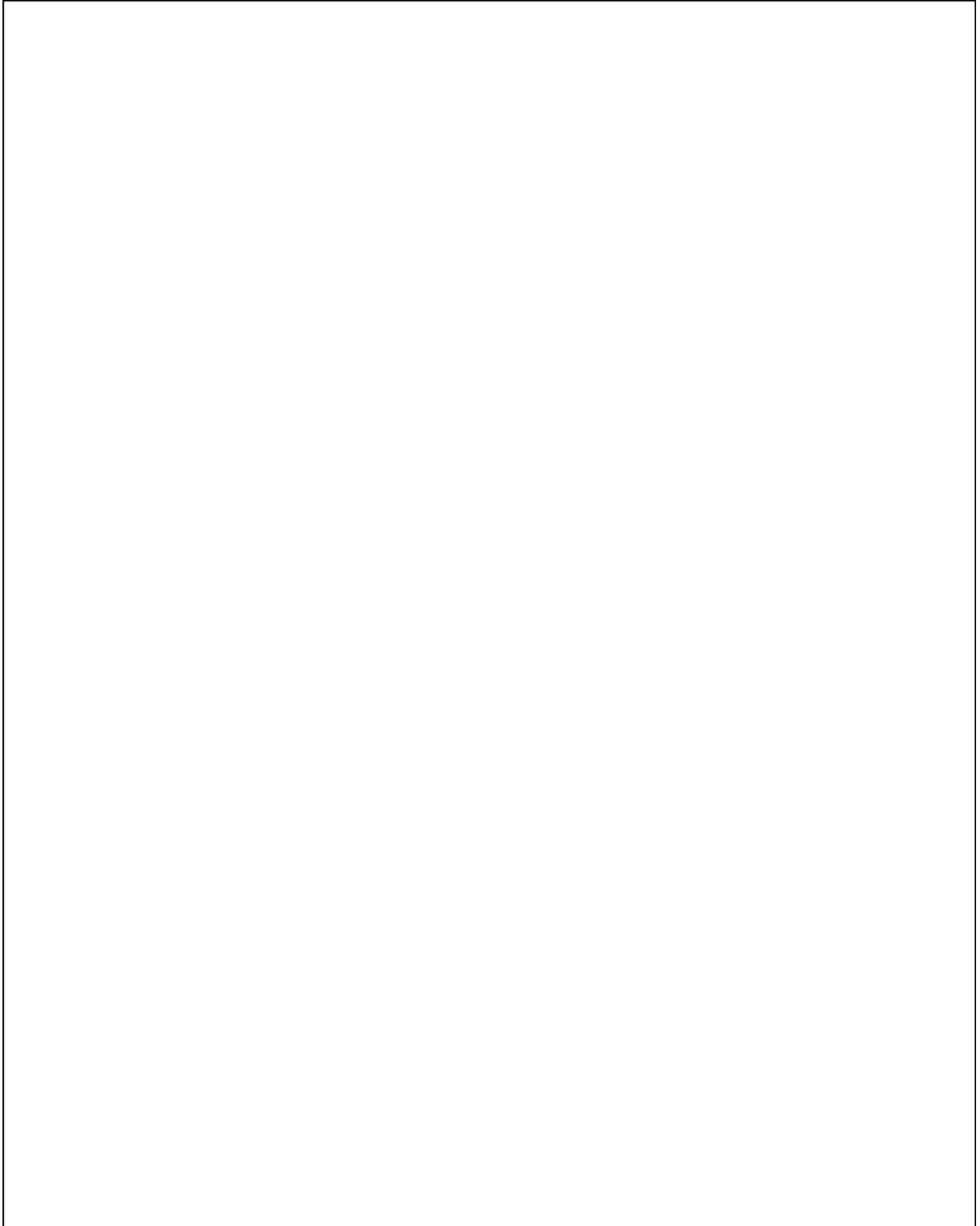
4.2. Ознайомтеся зі ще одним видом казки – «кольоровою казкою». На основі представленого алгоритму та прикладів казок (за посиланням https://www.b17.ru/article/kolorovi_kazki/) створіть власну «кольорову казку».

Схема складання кольорової казки

1.   Копір. Герой, його ім'я.
2.   Місце де живе герой.
3.   Його друзі, знайомі.
4.   (не) Улюблені справи, речі, ігри..
5. Заповітна мрія героя.
6. Які труднощі, перешкоди.
7. Чи справдилася мрія. Хто допоміг.

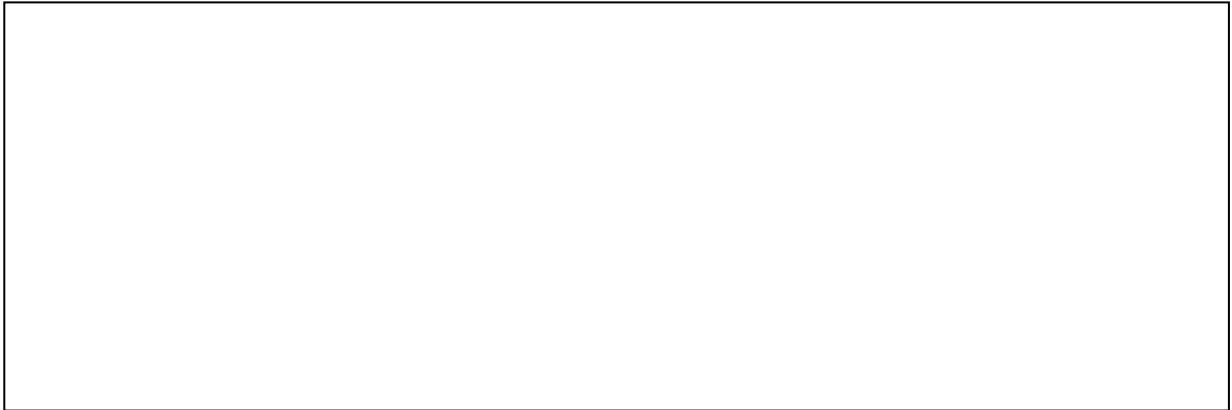

4.3. Однією з найцікавіших форм роботи над казкою є створення карти подорожі. Створіть (намалюйте) власну карту подорожі казкою, у якій головний герой опинився у незвичайній, фантастичній країні та долає перешкоди (наприклад, Л.Гераскіна «У Країні Невивчених Уроків», С.Могилевська «Про Машеньку та Королеву Зубну Щітку» тощо – за вибором).

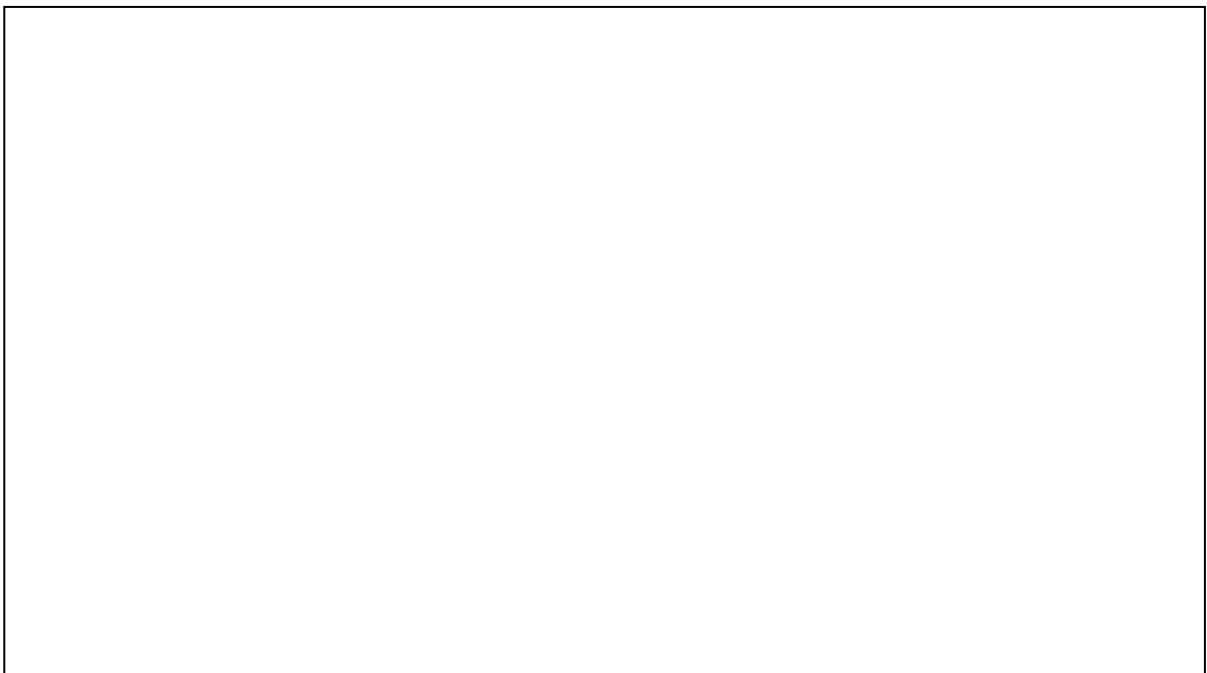

4.4. Ознайомтеся з іншими цікавими творчими прийомами роботи з казками. На основі наведеного прикладу в кожному прийомі розробіть свої авторські, які можна буде застосовувати в майбутньому у педагогічній та корекційно-розвивальній діяльності.

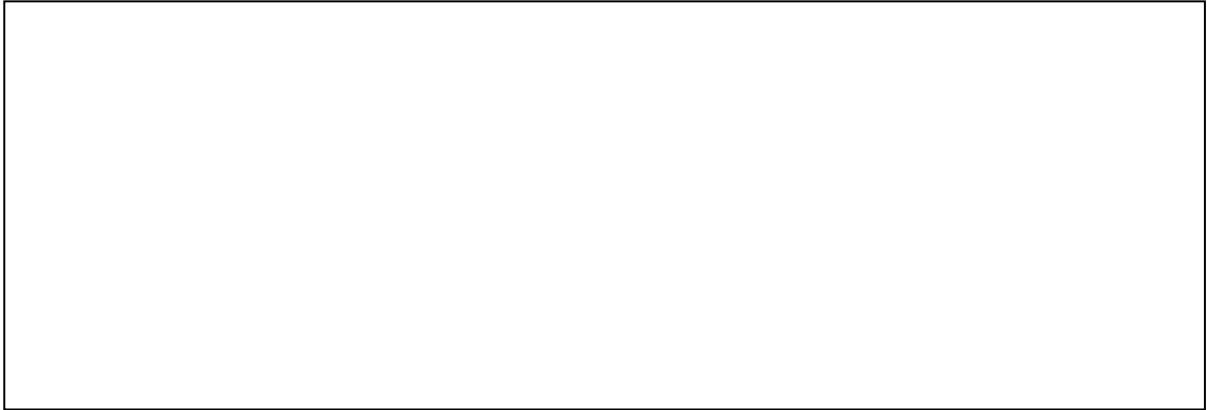
Прийом «Приваблива мета». Дітям може бути поставлена ціль – допомогти Дюймовочці дістатися чарівної країни ельфів.

Прийом «Чарівна паличка». Ручка (олівець) передається дітям у довільному порядку. Передача супроводжується промовою або показом за заздалегідь заданим замовленням-правилом. Наприклад, той хто передає, називає на театральному занятті: будь-який предмет, число, а приймаючий – показує, або називають театральну професію – показують чи розповідають чим займається; класичний танець: назва руху або вправи – показ; на імпровізації: робить рух – продовжує або робить протидію.

Прийом **«Фантастична добавка»**: дітям пропонується уявити себе прутиком, за допомогою якого подорожувала жаба з казки Гаршина «Жабамандрівниця» і спробувати переказати цю історію з позиції прутика. Ніщо так не привертає уваги і не стимулює роботу розуму, як дивовижне.

Прийом **«Фантастичне продовження»**

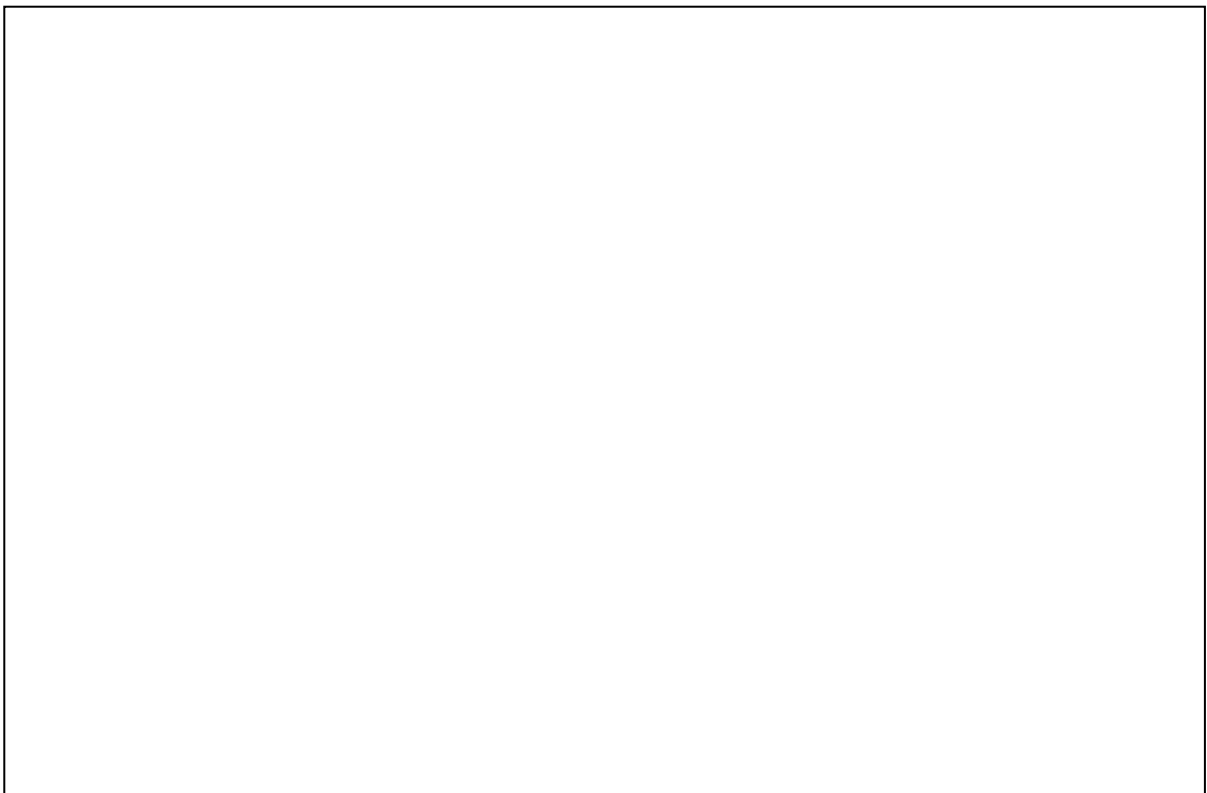
1) Педагог називає будь-яку реальну подію. Наприклад: пішов дощ, замукала корова, виросла ромашка...

2) Потрібно придумати казкові, незвичні наслідки. Наприклад:

- Пішов дощ, але на землі замість трави виросли нові дощики-краплинки.

А що було потім?

- Корова замукала й у кожного, хто її чув, з'явилася в руках склянка молока. А що потім? Чим усе закінчилося?

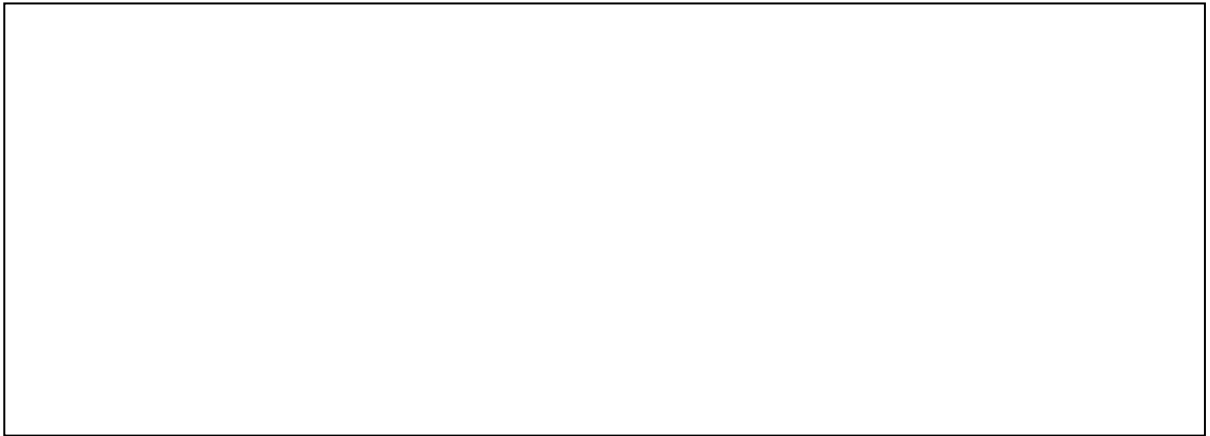

Прийом «Творча помилка»

Якщо написати слово «автомобіль» правильно, без помилок, то фантазія не працює – це звичайна машина, яку всі знають. А якщо помилитися й пропустити якусь букву чи написати зайву, тоді можуть з'явитися такі слова:

- атомобіль – мабуть, він використовує атомну енергію замість бензину;
- аквамобіль — ця машина вміє плавати;
- автормобіль – спеціальна машина для письменників.

Цікаві сюжети з'являються, коли береться не окреме слово, а слово в реченні. Наприклад: Семеро одного не чекають. Семеро водяного не чекають.

Прийом «Кит і кіт»

1) Обрати два слова, схожих за звучанням: ворона – корона.

2) Поміняти місцями обрані об'єкти: ворона опинилася на голові в королеви, а корона – на городі.

3) Дати пояснення, як таке може статися. (*Одного разу подув такий сильний вітер. Він здув з голови королеви корону і заніс її на город за містом. У цей час ворона, яка спала, впала з гілки прямо на голову королеві, але вона нічого не помітила.*)

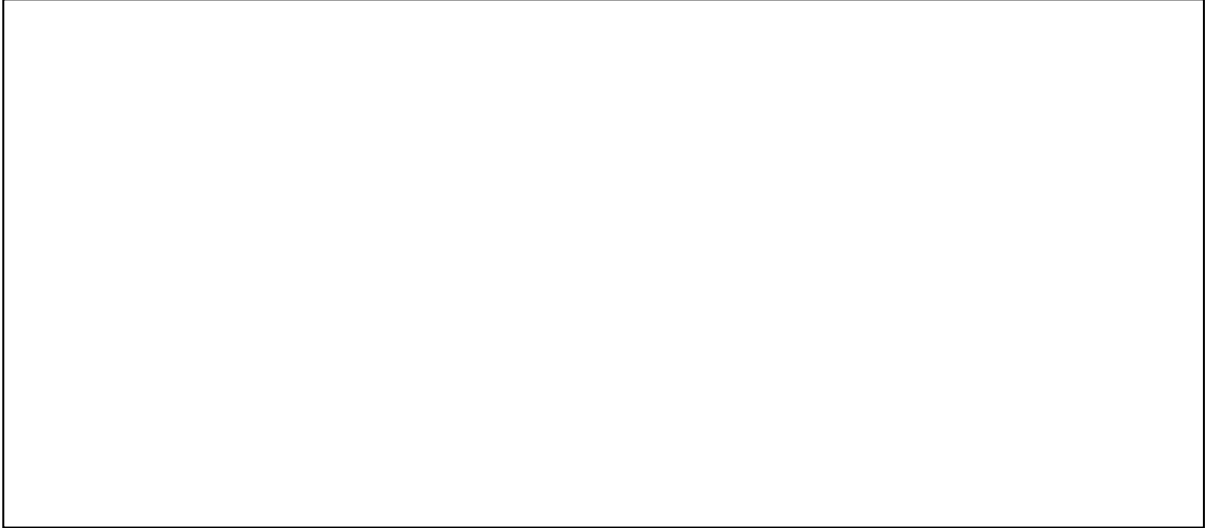
4) Розвиток сюжету. Придумати продовження казки.

Прийом «Фантастичні гіпотези»

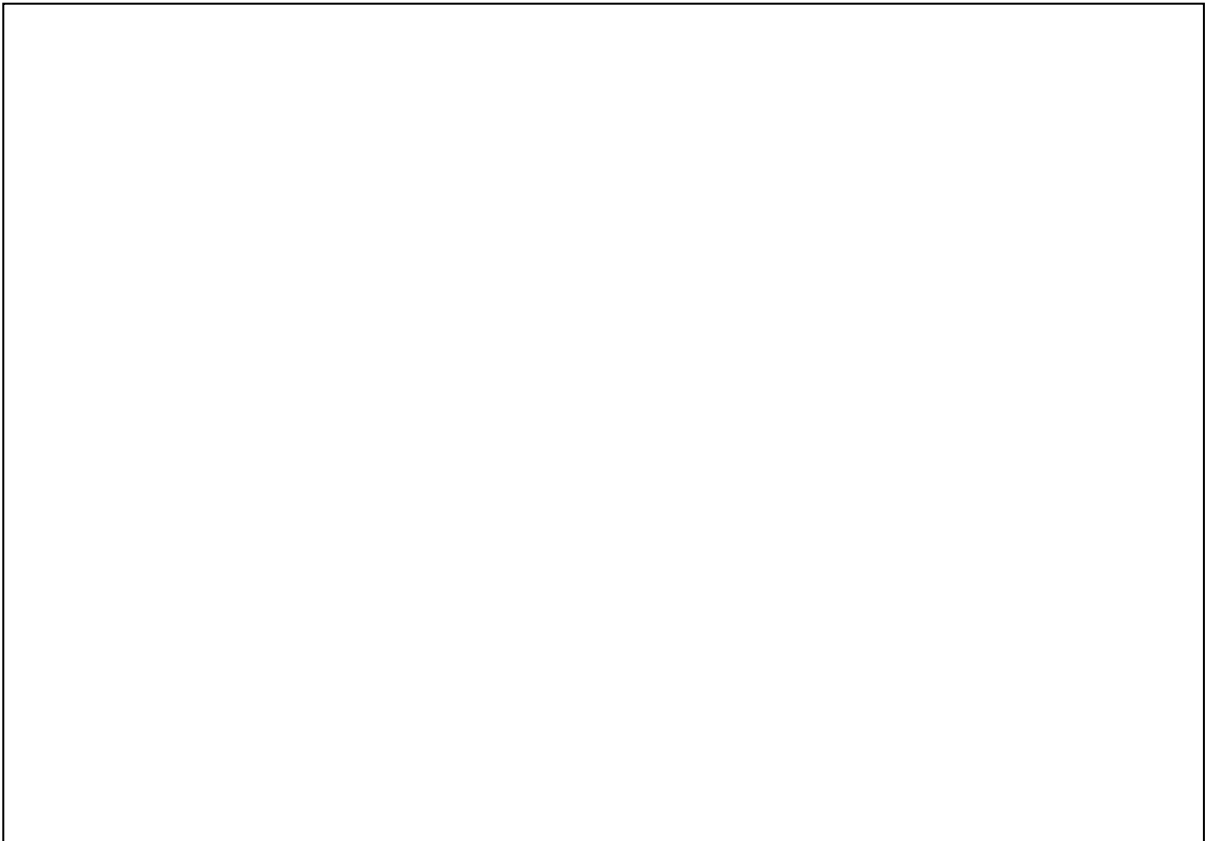
Придумування історій, сюжет яких будується на обговоренні: що було б, якби...?

Наприклад: якби раптово зникло сонце, якби люди перестали хворіти, якби до нас зайшов інопланетянин.

Прийом «Скляні чоловічки»

Придумування країн, в яких живуть люди, зроблені з якогось матеріалу (*мільна країна, паперова країна, шоколадна країна...*).

ТЕМА 4. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КАЗОК У ІНДИВІДУАЛЬНІЙ ТА ГРУПОВІЙ РОБОТІ

1. Запишіть назви етапів роботи над казкою у групі.

Етап займає два-три заняття. Під час нього ставляться завдання об'єднання дітей у групу і прийняття ними правил і специфіки такої роботи. Дуже часто на першому занятті обговорюються «правила і права» спілкування дітей у групі.

--

Мета цього етапу – допомогти дитини у розв'язанні складних для неї ситуацій, проблем та подоланні небажаних рис характеру. На цьому етапі використовуються різні ігри, такі як рольові, пов'язані з сюжетом казки, психотерапевтичні, направлені на дозвіл труднощів і проблем дітей, згуртування групи і усвідомлення групової підтримки і т.д.

--

Цей етап може містити програвання важких ситуацій і способів їх розв'язання, а також прослуховування казок з позитивно забарвленим прогнозом на майбутнє.

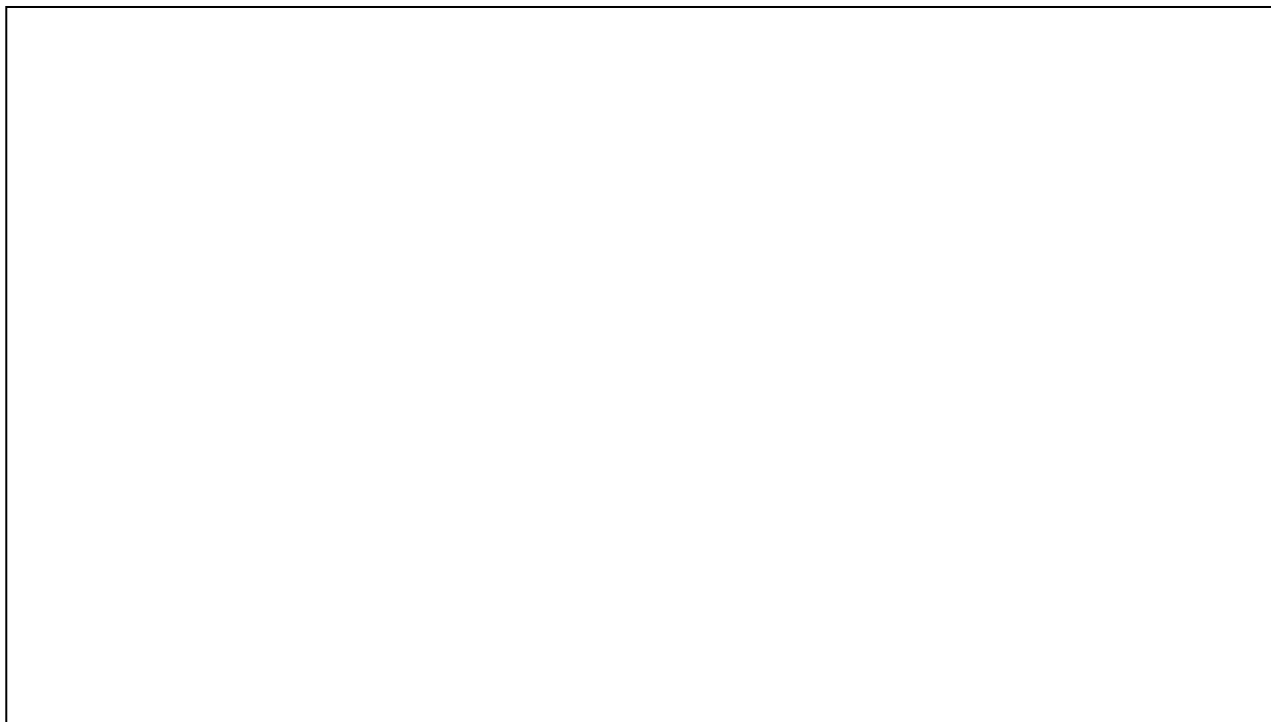
--

2. Добір казки для індивідуальної та групової роботи. Запишіть приклади казок, які можна використати з метою коригування зазначених проблем розвитку особистості дитини:

недооцінення себе як особистості

набуття впевненості

виховання стресостійкості, бажання впоратися з проблемою

усунення дитячих страхів

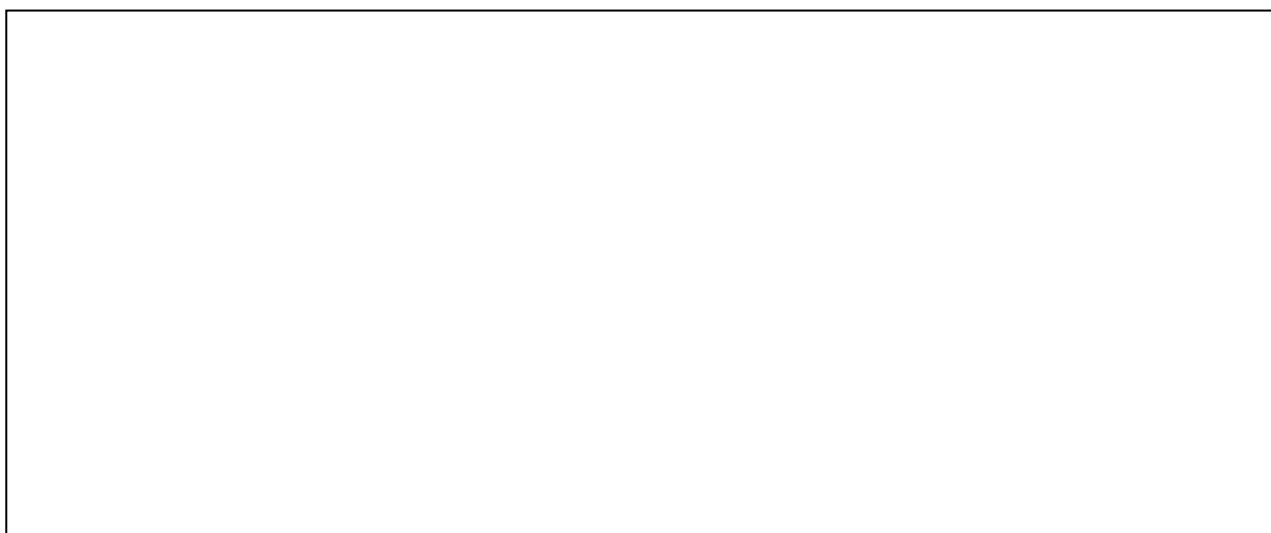
набуття елементарних навичок спілкування, культури поведінки в соціумі

корекція агресії, агресивної поведінки

корекція примхливості, конфліктної поведінки

навчання не брехати, а говорити правду

3. Приклади казок і та життєві сценарії. За наведеним прикладом розпишіть життєвий сценарій поданих казок.

«Аладдін» – це про синдром самозванця, про бажання мати багату і знатну дружину, підтримку.

сучасний мультфільм «Маша і Ведмідь»

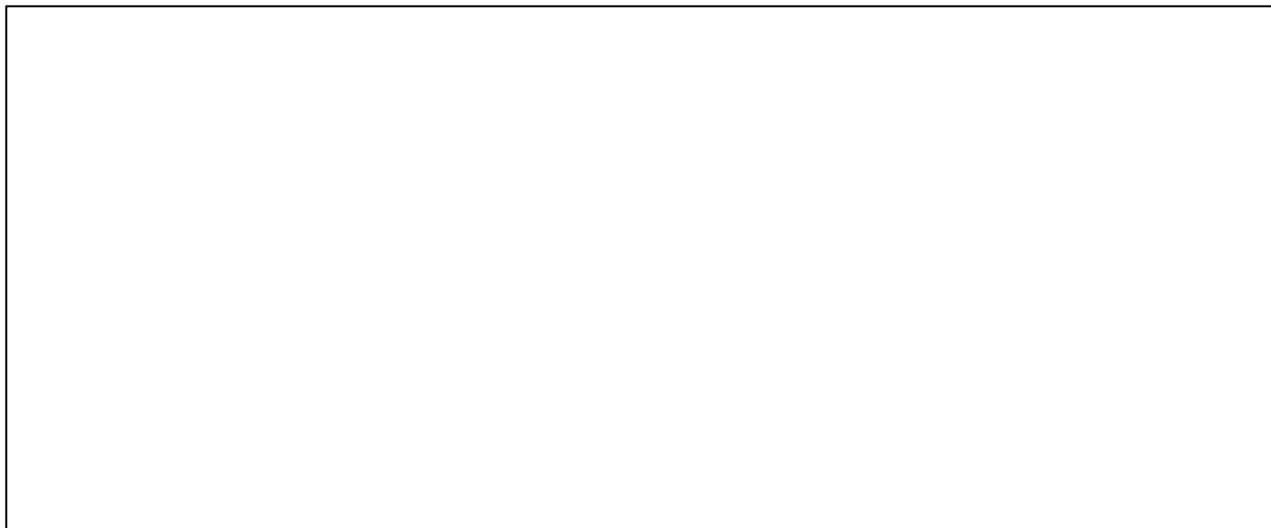
«Чарівник Смарагдового Міста»

«Король Лев»

«Анастасія»

«Рапунцель»

«Шрек»

4. Розпишіть ті питання, які Ви будете ставити дитині під час уявного індивідуального консультування та діагностики засобами казкотерапії

Оберіть автора та казку

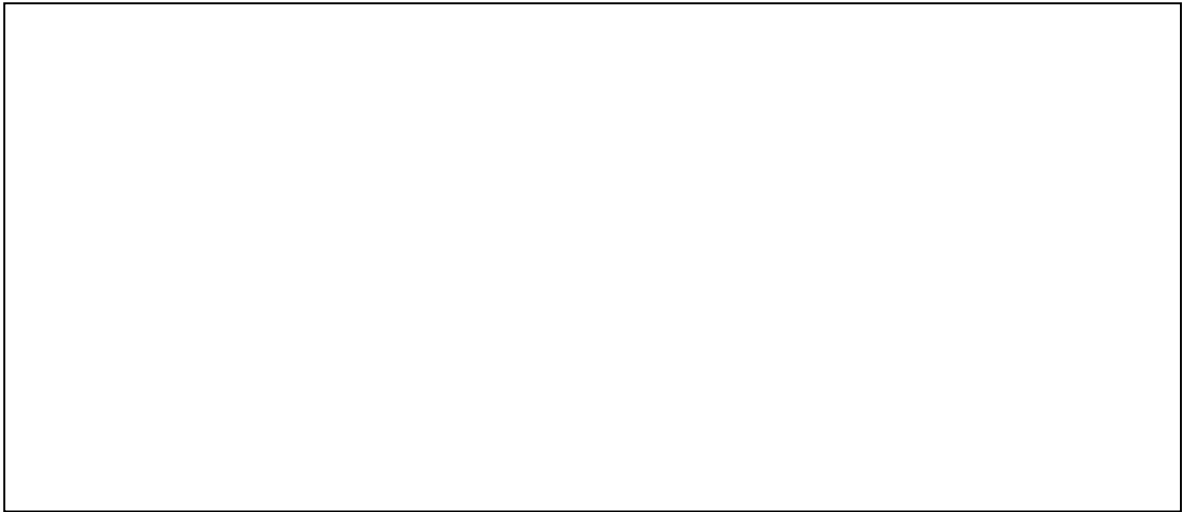
--

1. Розповідаємо дитині казку та простежуємо її реакції. Для цього треба «занурити» дитину в казку, увести в стан, подібний до легкого трансу. Цього можна досягти численними повторами й рівністю голосу, використанням яскравих мовних зворотів, вигадливих приповідок і кінцівок. Психолог повинен спостерігати, як дитина реагує на ті або ті вчинки героїв, для того, щоб виявити ціннісні уявлення, страхи; відстежити пози дитини, рухи, міміку. Крім дитячих коментарів, треба витлумачувати невербальні сигнали, щоб виявити найбільш значущі місця. Варто звертати увагу на жарти та сміх дитини, на тривогу, на ті моменти, які викликають особливий інтерес, або, навпаки, не привернули уваги дитини, на її коментарі в процесі розповіді; треба зазначити, з ким із героїв казки ідентифікує себе дитина; здогадатися про це неважко за особистісними реакціями, тобто емоціями, що проявляються

--

2. Просимо дитину розповісти улюблену казку, або ту, яка найбільш запам'яталася. У цьому випадку зважаємо, що казки, закріплені в довготривалій пам'яті, – плоди батьківських приписів, які лежать в основі життєвих сценаріїв. Улюблена казка найчастіше являє собою спрощений життєвий сценарій, і, виявивши, з ким із героїв (Героєм або Невдахою) ідентифікує себе дитина, можна визначити «програму» на все доросле життя. Плани, або сценарії, мають певні загальні елементи, що утворюють сценарний апарат, який визначає

структурування життєвого часу й виявляється тим самим, що й апарат, використовуваний для цієї мети в чарівних Казках.

3. Просимо дитину придумати й розповісти казку. Саме цей спосіб роботи з казкою дає найбагатший матеріал для діагностики. У руслі цього способу доцільно попросити дитину намалювати вигадану казкову історію на аркуші паперу. Інтерпретація малюнка дасть змогу психологу отримати інформацію про емоційний стан дитини, предметно виявити актуальні проблеми та зрозуміти шляхи їх подолання. Доцільно презентувати казковий малюнок у груповій роботі з дітьми. Використовуючи цей спосіб, психологові потрібно не тільки простежити реакцію дитини, а повністю проаналізувати продукт її творчості – казку, яку можна умовно віднести до художнього твору, автор якої комбінує образи не випадково, ніби під час сновидіння або безглузлого мріяння. Навпаки, казка дотримується внутрішньої логіки образів, а внутрішня логіка обумовлена тим зв'язком, який установлює взаємозв'язок між своїм внутрішнім світом і світом сприйняття

5. У науковій літературі виділяють методичні прийоми, що полегшують застосування казок в психологічній роботі. Ці методичні прийоми можна розділити на 3 групи відповідно до завдань. Продовжте речення:

1. Прийоми, які використовуються для налаштування клієнта на роботу. Для «казкового» настрою, що дозволяє вести глибоку, зацікавлену роботу з казками, необхідний «розігрів». Для «розігріву» можуть використовуватися:

2. При переході до роботи над казкою психолог може «змінити» зовнішність, додавши яку-небудь «казкову» деталь, або обіграти будь-який наявний предмет як казковий. Можна запропонувати клієнту:

Якщо казкотерапія проходить упродовж декількох занять, то можна зробити «пропуск в казку», який клієнт повинен одержати яким-небудь незвичайним способом (на нитці повітряної кульки, зірвати з «дерева бажань»). Клієнта можна попросити «покликати казку» (як саме?)_____

3. До роботи з основною казкою можна обрати яку-небудь іншу, всім добре відому і спробувати з нею «пограти». Як гру можна застосувати розповідь казки з іншої точки зору. Казку про ріпку можна попросити розповісти з позиції

Можна пограти в «осучаснення» казки або заміну персонажів. Можна обрати одну і ту ж «розігріваючу» казку, запропонувати обрати в ній який-небудь персонаж або предмет і описати те, що відбувається з цим персонажем так, щоб не можна було здогадатися відразу. Наприклад, клієнт обрав «хвіст ослика Іа» з казки про Вінні-Пуха. Він може сказати: _____

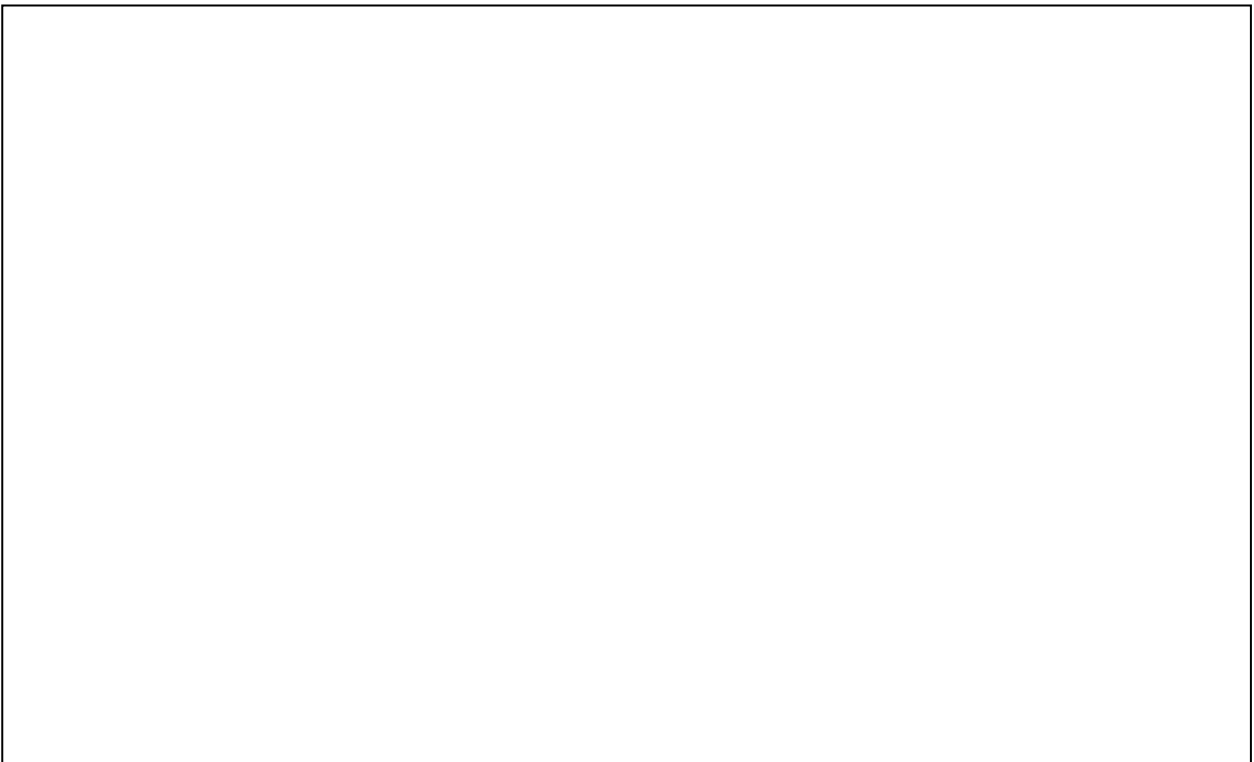
Психолог ставить питання для того, щоб дізнатися про що чи про кого говориться і з якої казки. Можна розповісти будь-яку історію на тему взаємостосунків, роботи, погоди, і попросити клієнта перетворити цю історію на чарівну казку.

6. Розкрийте зміст кожної з форм роботи з казкою у груповому процесі, виділених Ю. Л. Лінецьким:

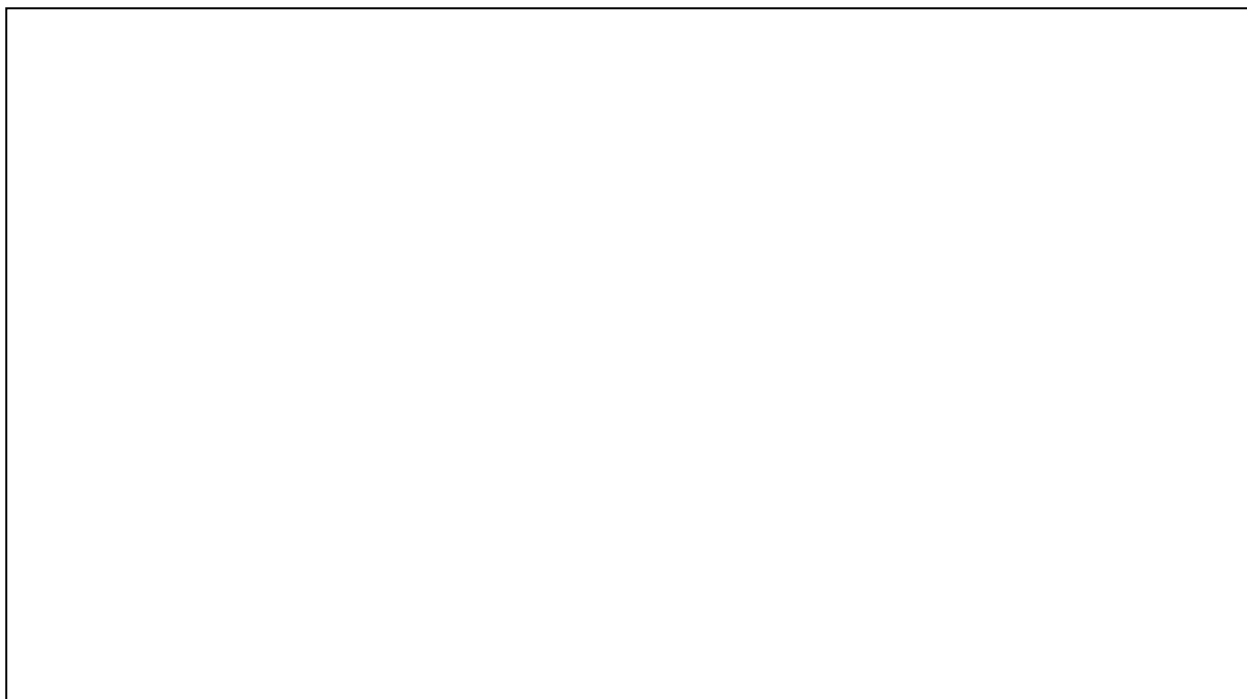
1. Пригадування відомої казки (улюбленої, тієї, яка найбільше вразила, або першої, яка спала на думку) як привід для арт-терапевтичної роботи.

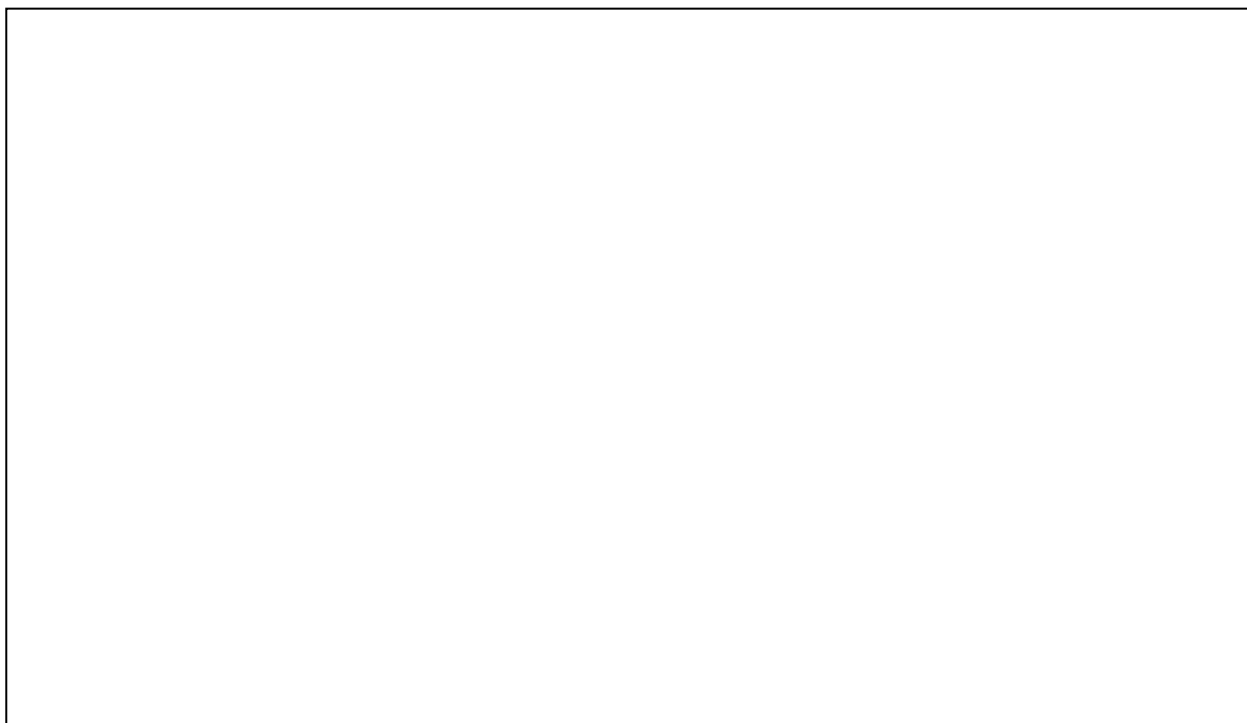
2. Звертання до певного казкового образу.

3. Індивідуальне створення казки.

4. Спільне створення казки

7. 7.1. Ознайомтеся зі зразком казки (для подолання телевізійної та комп'ютерної залежності у дітей)

Нещодавно однієї темної ночі в нашій квартирі я почув одну дивну розмову. Гадаю, вас це не здивує, що в наших квартирах уночі оживають усі предмети: і меблі, і іграшки.

Так ось яку розмову мені довелося почути вночі.

Чую, хтось вихваляється:

– Як тільки мене любить Сашко! Просто обожаю. Дивиться і футбол, і «Найрозумнішого», і фільм про Гаррі Поттера, я аж стомився розважати його сьогодні. (Ви, мабуть, здогадалися, що це розмовляв телевізор).

Я навіть образився на нього трохи. Він стомився! А я не стомився з ним? Один канал не показує, другий мигає, третій – нема трансляції.

Коли чую:

– Та що там ти. Мене Сашко любить найбільше. Скільки він на мені грає! Його улюблені ігри: GTA San Andreas, Worms, Vice City – забили мені усю пам'ять. А як клацає по кнопках?! Просто жах!

Я слухав, і мені не вірилось. Невже мій комп'ютер таке може говорити про мене? Я клацаю, бо клавіши западають.

– Годі вам вихвалятися! Найбільше Сашко любить мене, – почулося з кутка, де на полиці стоїть старий телефон.

– Ха-ха-ха, – засміялись одночасно телевізор і комп'ютер.

– Тебе?! Ти вже зовсім з глузду з'їхав, старий?

– От і ні. З ким би з вас Сашко не грався, та коли подзвоню я, він усе вмить кидає і поспішає до мене, бере слухавку, а я передаю йому Голос його Мами, яка дзвонить з роботи. А чи можете ви передати Сашкові голос його мами, на який він так чекає? Мій дзвінок для нього – найдорожчий.

Наступного дня я прокинувся пізно. Мами вдома вже не було. Вона рано йде на роботу, а на столі записка: «Сніданок на столі». Снідати не хотілось. Я навіть не кинувся до комп'ютера, не увімкнув за звичкою телевізор і навіть не подзвонив зранку Антону, щоб поговорити про футбол чи нову гру. Мені так захотілося почути голос мами. Я вирішив подзвонити їй на роботу. Але я забув (це просто жах!), я забув номер телефону маминої роботи. Мені стало сумно й соромно, адже я знав напам'ять усі телевізійні канали, коди комп'ютерних ігор і раптом забувся мамин номер. Мені хотілося плакати. Я так хотів почути зараз її голос...

Я глянув на годинник і став чекати.

Приблизно о такій порі мама завжди телефонує додому і запитує, чи я поснідав, чи прийняв ліки. Я із жахом подумав: а раптом телефон не працює?

Я підняв слухавку – гудок був. Я чекав... Просто сидів біля телефону і не зводив із нього очей...

І раптом – дзвінок. Я схопив слухавку. То був Мамин голос. Голос найкращої мами у світі.

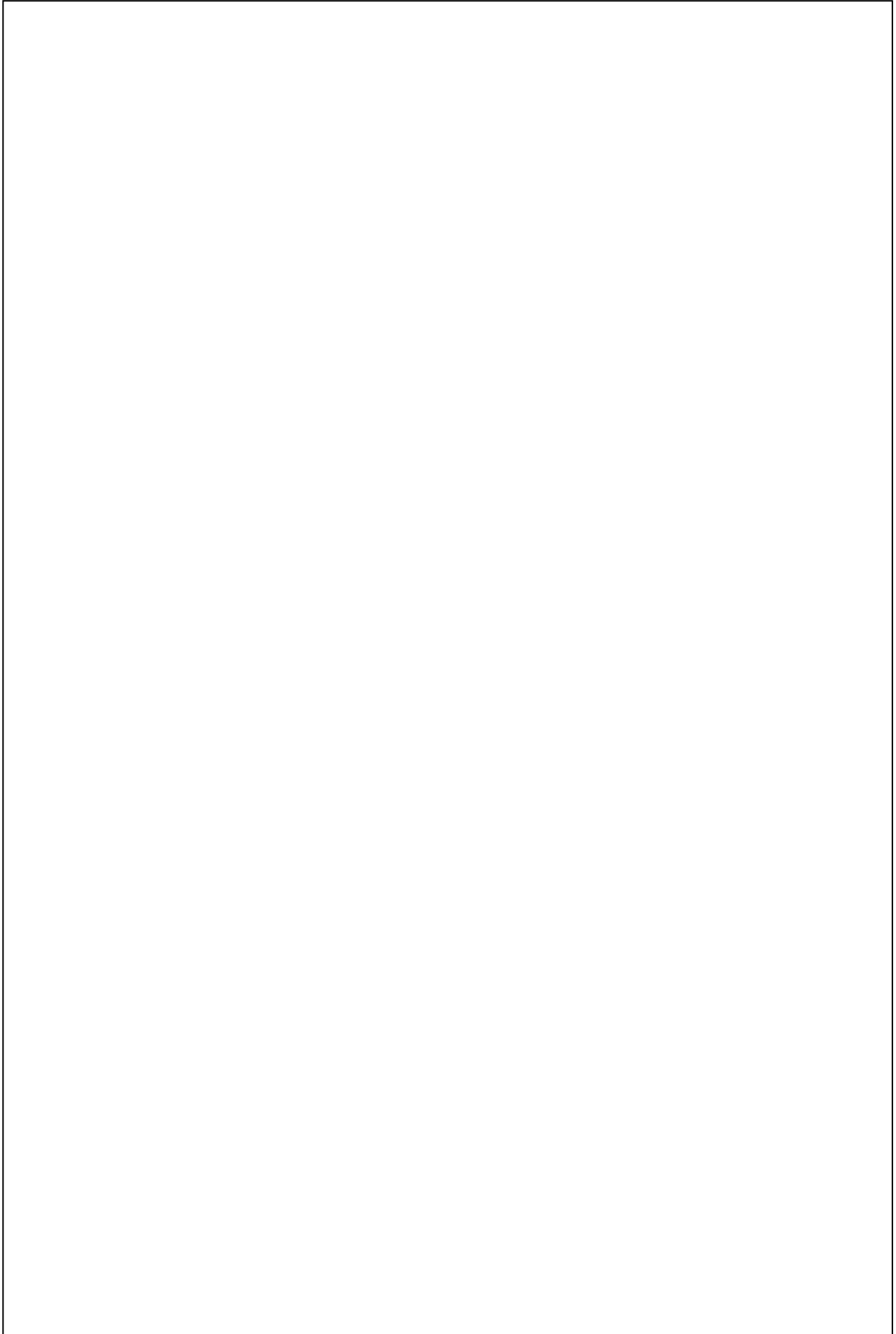
А ви пам'ятаєте голос своєї мами? Чи не забули, бува, номер маминого телефону? Подзвоніть їй просто зараз – і ви почуєте найкращий голос у світі – голос Мами.

7.2. Запишіть питання для здійснення аналізу цієї казки індивідуально з дитиною

7.3. Запишіть питання для здійснення аналізу цієї казки під час роботи з групою дітей

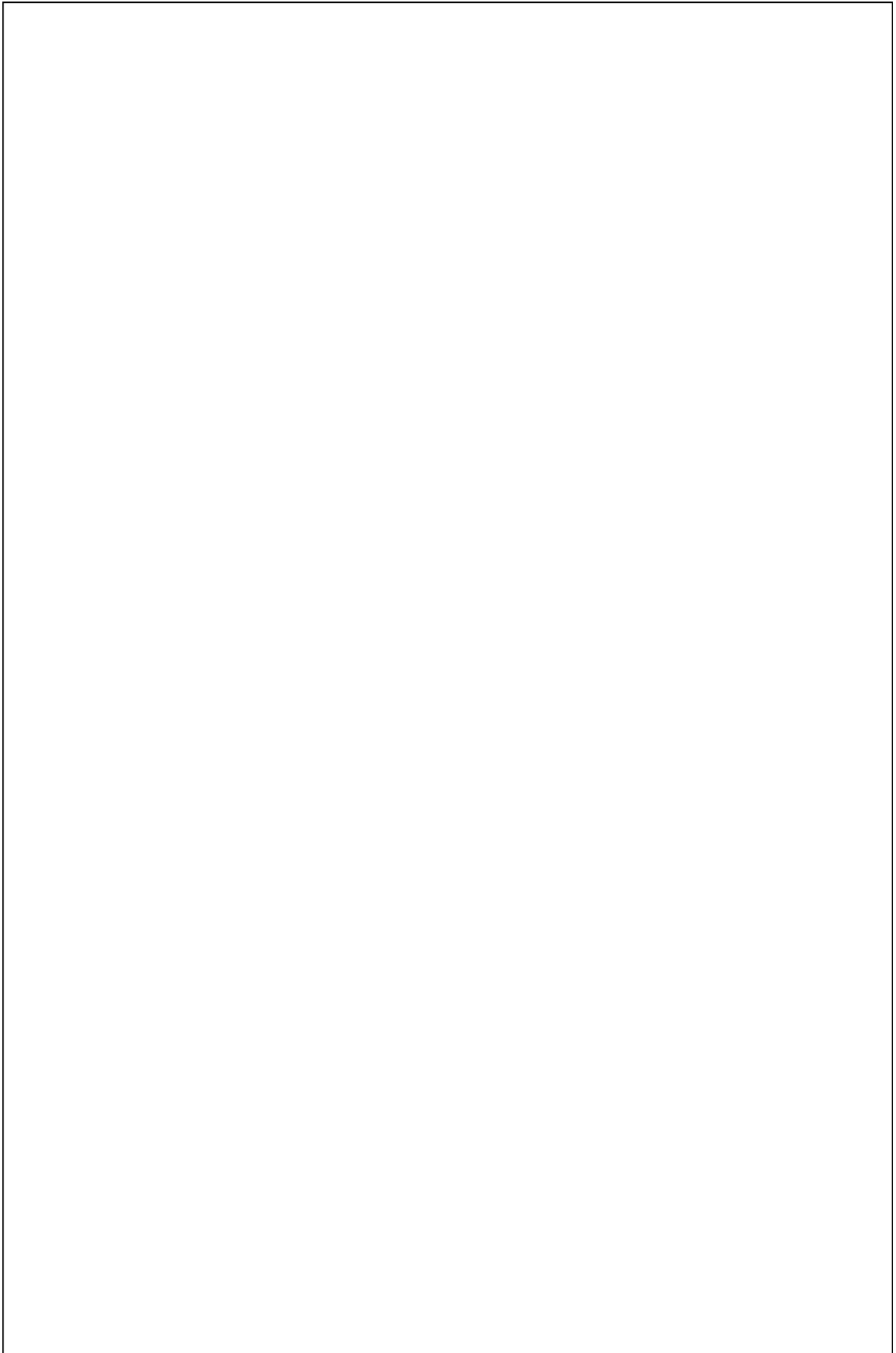
8. Чим, на Вашу думку, відрізняється робота над казкою з дитиною та з дорослою людиною? Чи є у цій діяльності спільне?

9. Розробіть план корекційно-розвивального заняття з використанням казки (народної, авторської, на основі мультфільму, написаної самостійно – за вибором) у групі дітей дошкільного віку. Мета заняття: формування санітарно-гігієнічних навичок малюків.

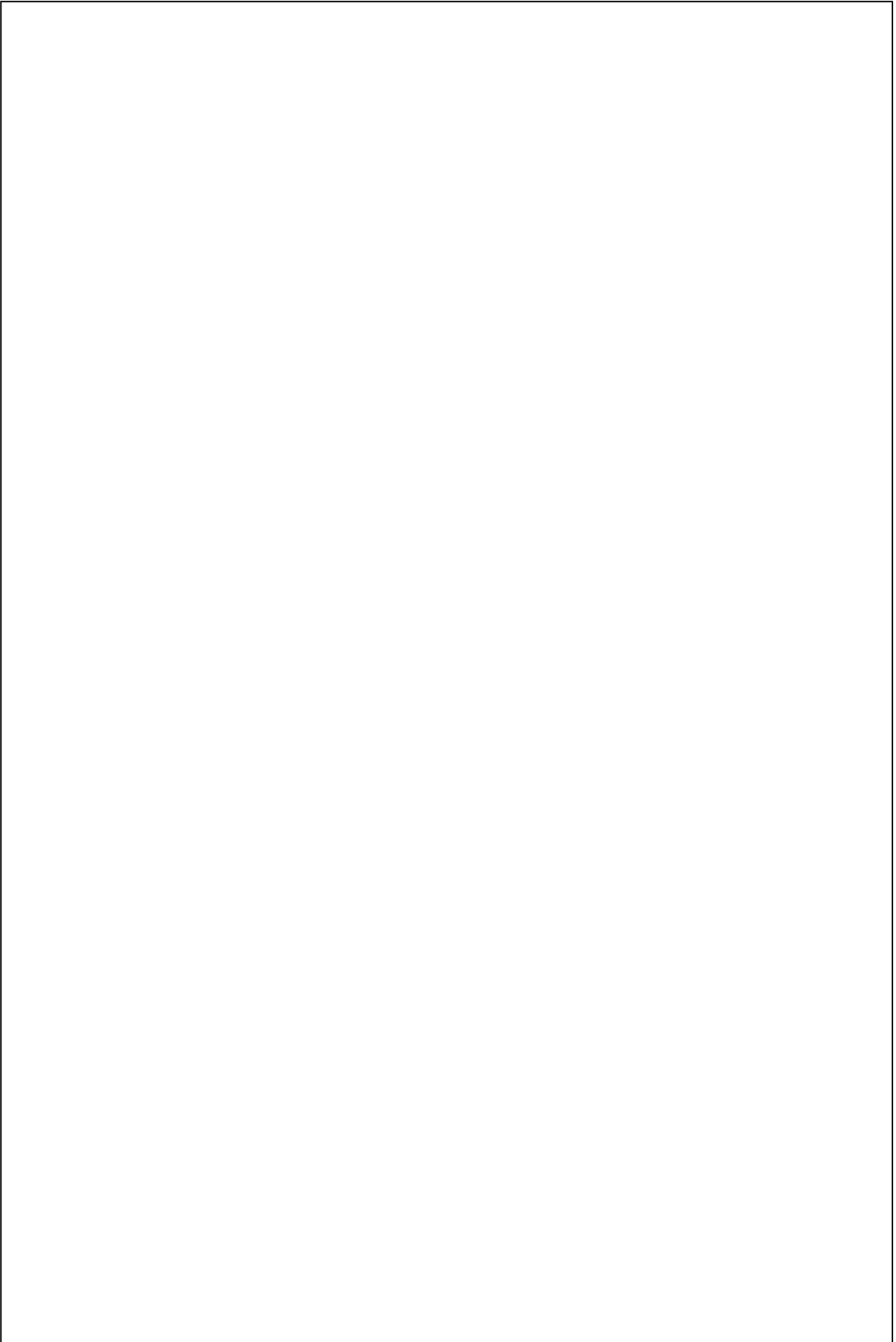

10. Розробіть план корекційно-розвивального заняття з використанням казки (народної, авторської, на основі мультфільму, написаної самостійно – за вибором) у групі дітей молодшого шкільного віку. Мета заняття: формування бажання дітей добре вчитися.

11. Розробіть план корекційно-розвивального заняття з використанням казки (авторської, народної або написаної самостійно – за вибором) у групі дітей молодшого підліткового віку (10-13 років). Мета заняття: подолання та профілактика у дітей шкідливої звички вживати в мовленні нецензурну лексику.

12. Запропонуйте рекомендації для фахівців щодо роботи над казкою з дитиною, яка має порушення психофізичного розвитку. Рекомендації мають стосуватися діагностики, консультування батьків та безпосередньої роботи над казкою з дитиною (можна з залученням батьків).

**ТЕМА 5. ПРАВИЛА СТВОРЕННЯ ТЕРАПЕВТИЧНОЇ КАЗКИ
(УНІВЕРСАЛЬНИЙ АЛГОРИТМ КАЗКИ).
ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО
АНАЛІЗУ КАЗОК**

1. Установіть поетапний алгоритм та загальні принципи створення терапевтичної казки чи історії (за Стівом Баранчаком).

- ☐ Обрати казкового героя
- ☐ Розповісти, як герой казки виправився і став ще щасливішим, ніж на початку історії
- ☐ Визначити проблему чи ситуацію, яка потребує корекції
- ☐ Описати у казці, як герой виявляє проблемну поведінку
- ☐ Проаналізувати можливі наслідки проблемної поведінки дитини
- ☐ Увести у казку персонажа на кшталт мудрого вчителя
- ☐ Згадати, як дитина виявляє проблемну поведінку
- ☐ Розповісти про те, яким щасливим був герой, доки не почав погано поводитися.

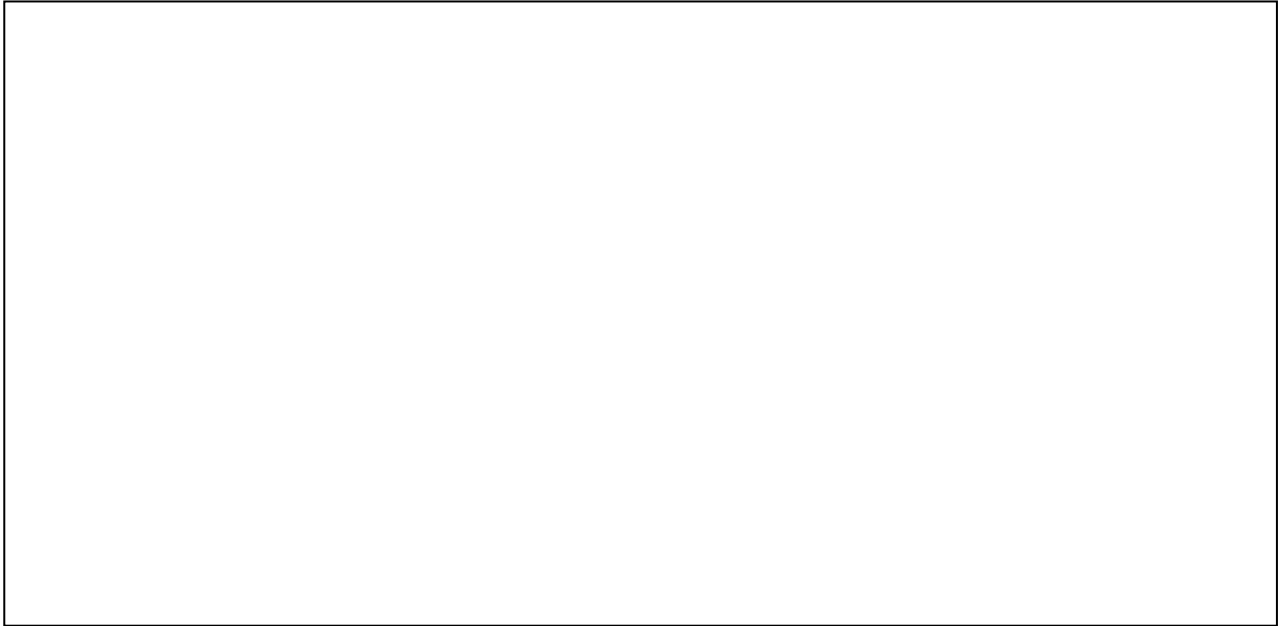
2. Наведіть приклади казок, структура і зміст яких відповідає цьому алгоритму

3. Створіть покроково власну терапевтичну казку на основі алгоритму, визначеного у попередньому завданні.

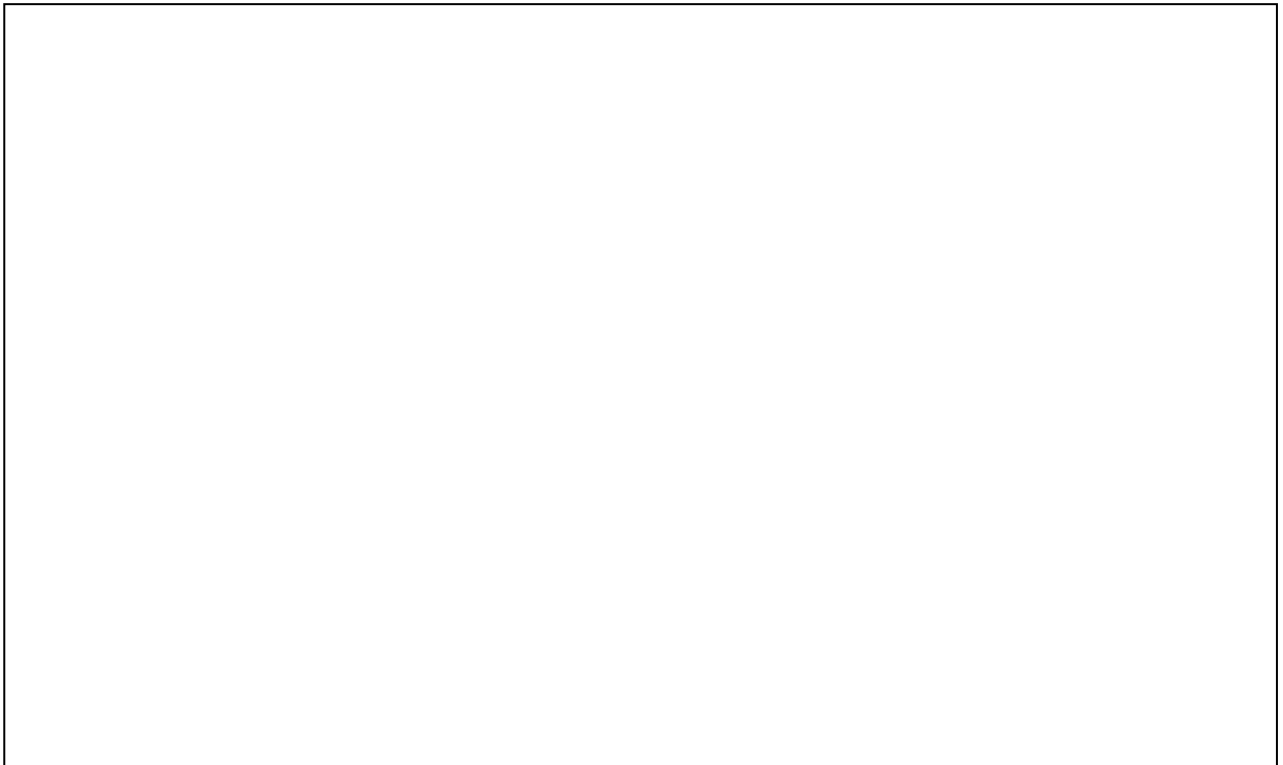
I етап. Насамперед визначаємо проблему чи ситуацію, з якою необхідно попрацювати. Це можуть бути поганий сон, неуважність, агресія, жадібність, образливість тощо.

II етап. Визначивши проблему, необхідно з'ясувати, як саме дитина виявляє проблемну поведінку. Найхарактерніші приклади потрібно записати, щоб потім використати їх у казці.

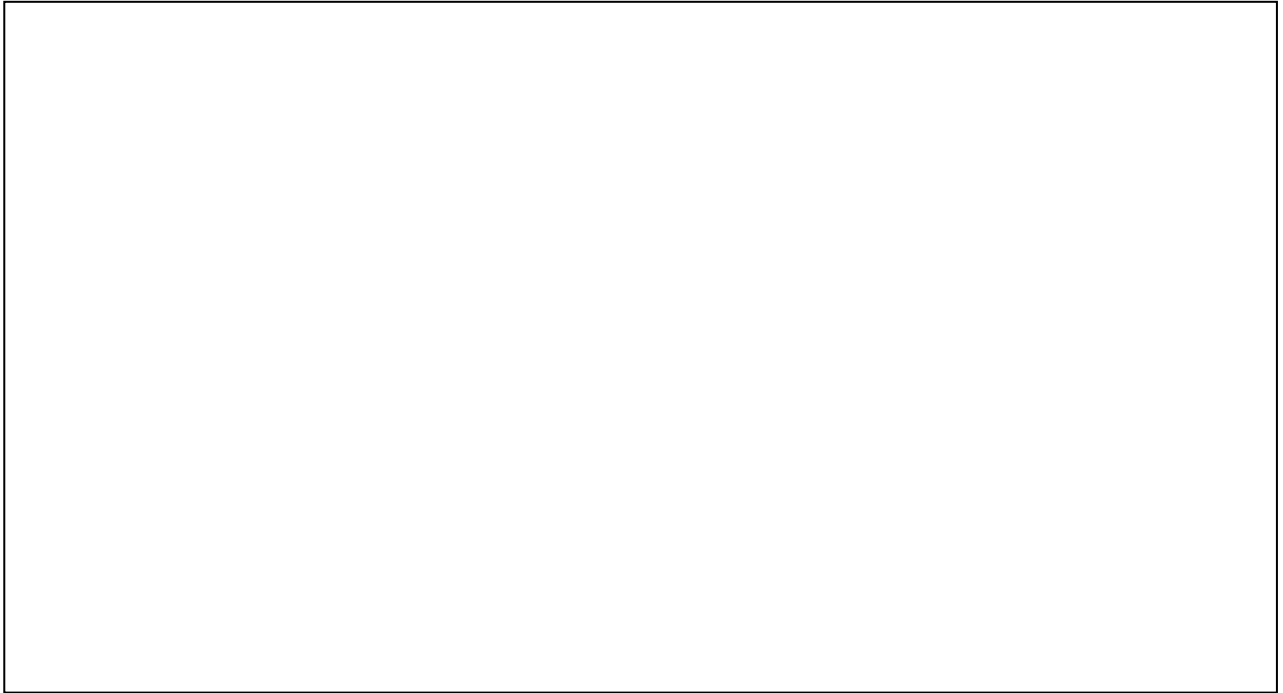
III етап. Після того, як прояви проблемної поведінки з'ясовано, необхідно проаналізувати можливі наслідки такої поведінки. Наприклад, із жадібною дитиною інші діти не захочуть дружити.

IV етап. Обираючи казкового героя казки, слід дотримуватися певних вимог. Герой має бути однакової статі та віку з дитиною, для якої створюють казку, і мати схожу поведінку. Але ім'я йому треба дати інше, щоб не викликати у дитини спротив. Краще, якщо ім'я або прізвище героя казки буде веселим і кумедним, адже гумор позитивно налаштовує дитину.

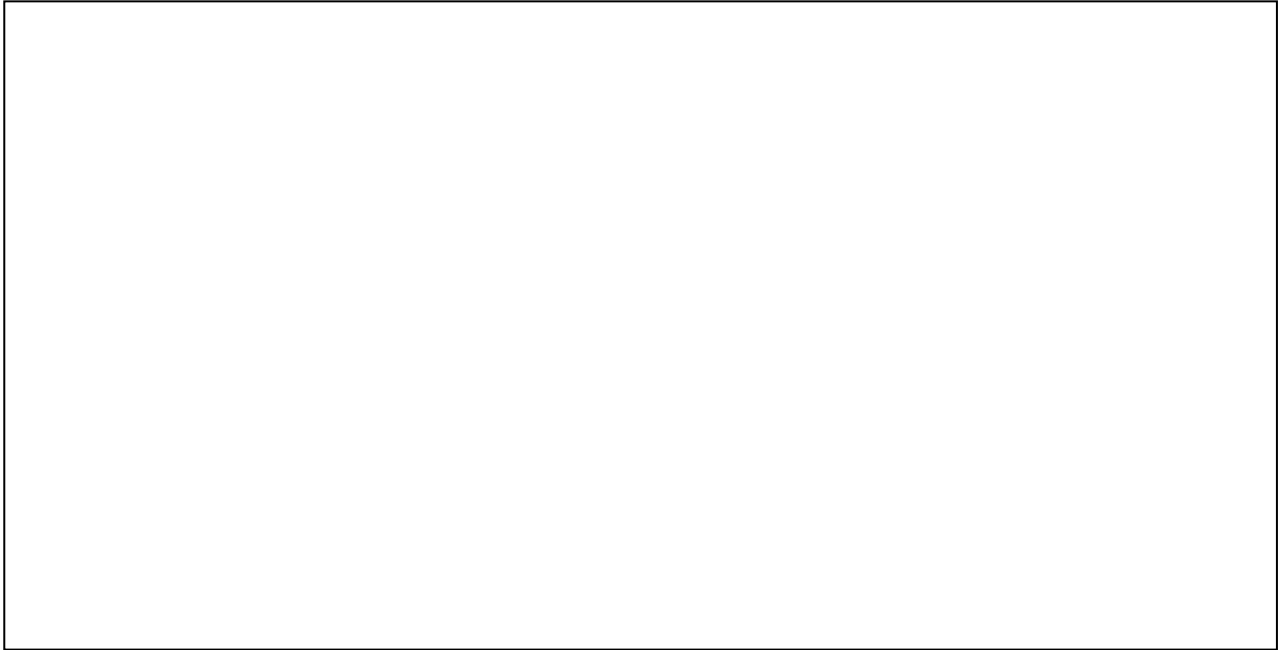
V етап. Тепер вже можна складати казочку. Спочатку розповідаємо про те, яким щасливим був герой, доки не почав погано поводитися. Скільки у нього було друзів, як вони до нього ставилися тощо.

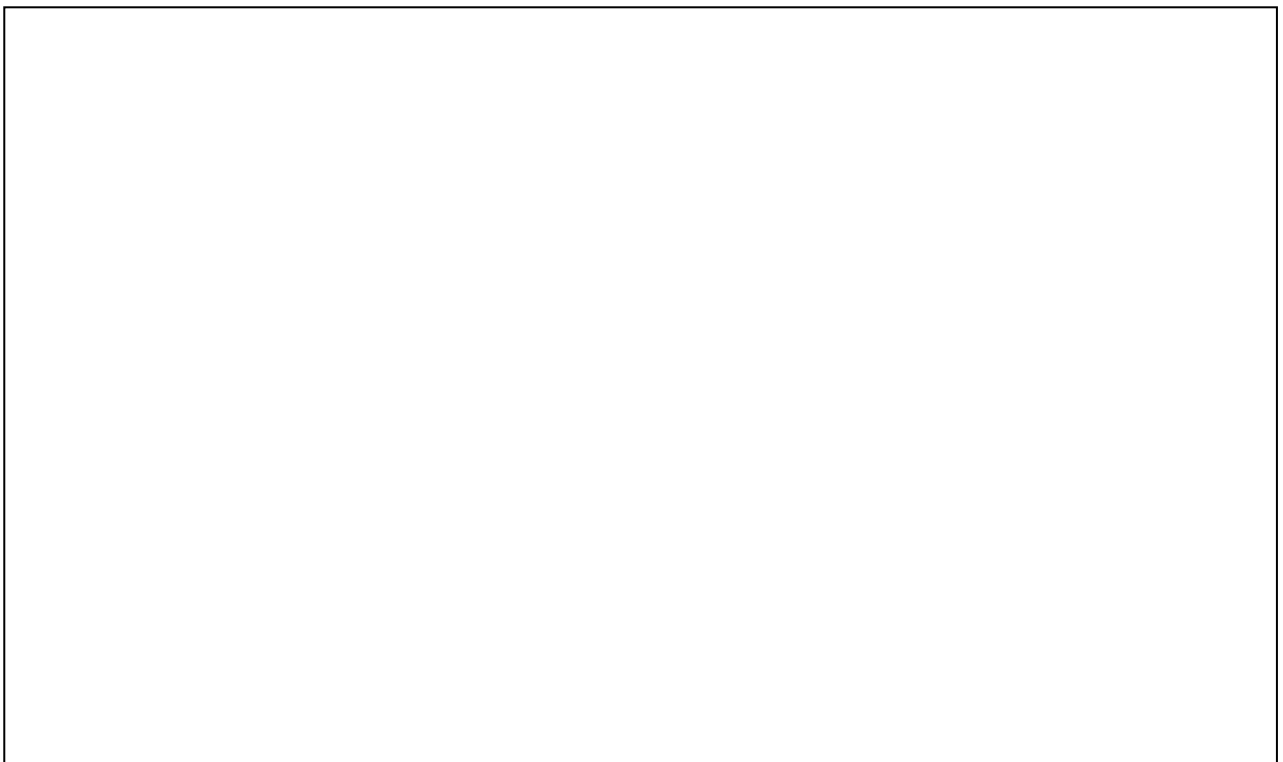
VI етап. У казці потрібно описати, як герой виявляє проблемну поведінку у трьох різних ситуаціях. Адже для казок властиві повтори (зазвичай герой має відгадати три загадки, виконати три завдання, подолати три перепони тощо) – так дитина краще засвоїть та запам'ятає казку. Необхідно показати, як з кожним поганим вчинком герой стає менш щасливим, щоб дитина зрозуміла до чого призводить погана поведінка.

VII етап. Далі необхідно увести у казку персонажа на кшталт мудрого вчителя, поважного старця чи доброго чарівника. Він підкаже головному герою вихід із проблемної ситуації та підштовхне його до змін, навчить, як слід поводитися.

VIII етап. У кінці розповідаємо, як герой казки усвідомив ситуацію та виправився, а отже, й змінив свою поведінку. Змальовуємо героя ще щасливішим, ніж на початку історії.

4. Якщо врахувати *п'ять правил складання казок*, готовий твір буде повчальним, цікавим і оригінальним.

Правило перше: щасливий кінець. (Як би погано не розпочиналася казка, наскільки важкими і непередбачуваними не були б випробування, закінчитися казка повинна обов'язково добре.)

Правило друге: торжество справедливості. (Добро неодмінно переможе зло. Талант, працьовитість, чесність, чисті почуття і щедре серце отримають свою нагороду)

Правило третє: перебільшення. (Максимально можливий і неможливий опис допоможе посилити враження від твору).

Правило четверте: зіткнення протилежностей. (Контрастне зображення героїв та їх якостей яскравіше висловить сюжет).

Правило п'яте: Могутня сила слів і думок. (Бажання, озвучене чарами слів, завжди виконується).

До всього перерахованого потрібно буде додати умови раптовості і несподіванки, які допоможуть створити ефект непередбачуваності, позбавлять казку сірості і додадуть в неї трохи загадковості.

Відповідно до цих 5 правил проаналізуйте сюжет казки («Дідова дочка і бабина дочка», «Морозко», «Пані Метелиця» – за вибором). За рахунок чого ця казка була особисто для Вас повчальною / не повчальною, цікавою / нецікавою, оригінальною / неоригінальною?

Творчі завдання для бажаючих та зацікавлених

Вигадайте власний сюжет казки для дітей, користуючись їх різновидами (по 1 казці – за вибором).

Випадкові казки:

Казки про побутові предмети.

Казки від «живих» крапель і ляпок.

Казки про чудовиськ.

Казки за змішаними образами.

Розв'язання суперечностей у казці.

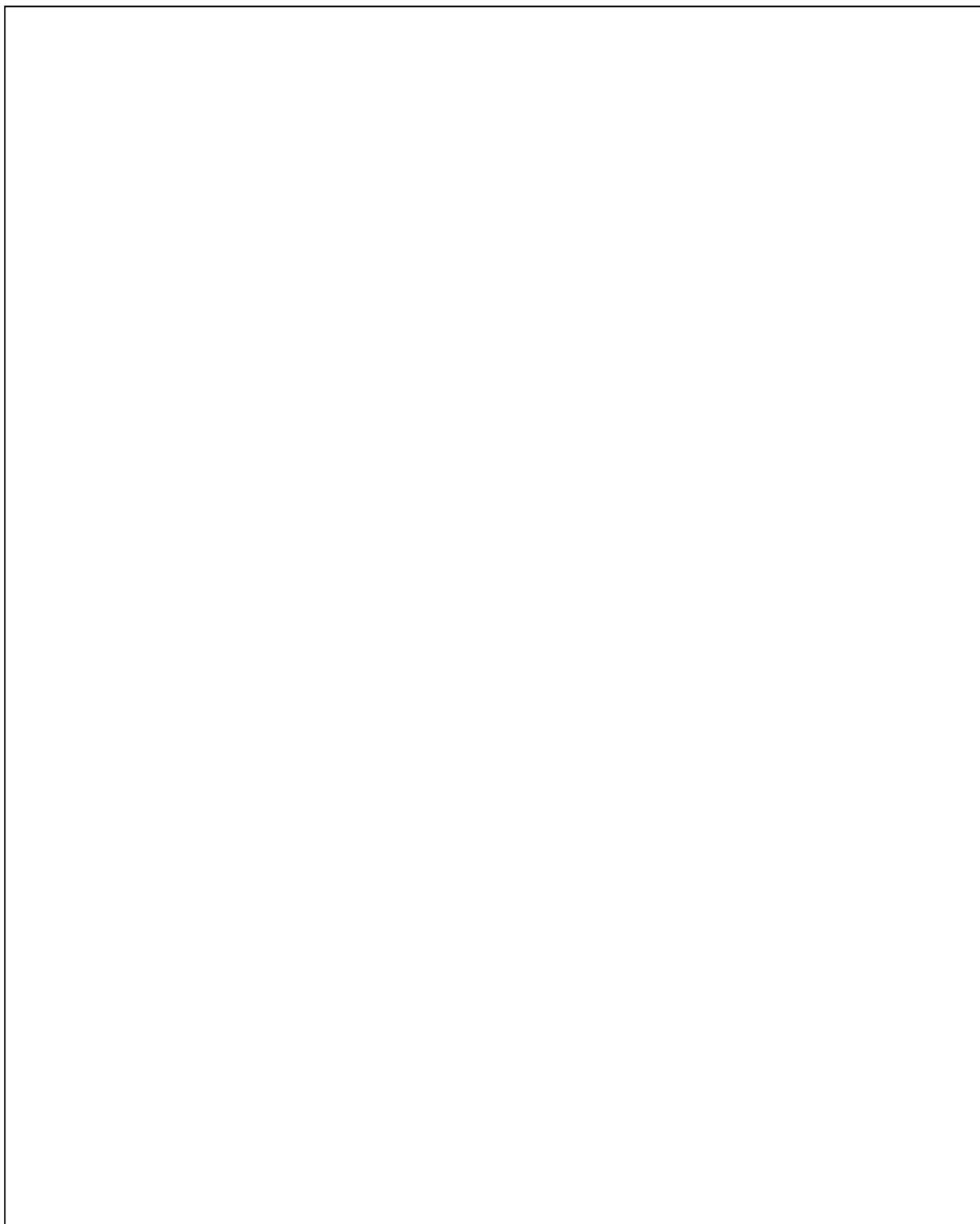
Казки про фантастичні країни.

Казки від жартівливих питань.

Казки про улюблені іграшки.

Казки про подорожі.

Казки від перетворень.

Короткі історії.

Казки від одного слова.

Казки про пори року, запахи, звуки.

Моделювання казок.

Казки з новим кінцем.

Казка з середини.

Частка «не» і нова казка.

З казки втекли всі дієслова (іменники).

Казка від прислів'я.

Ворожіння на кавовій гущі і казка.

Гороскоп і казка.

Ім'я та казка.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бурчик О. В. Групова казкотерапія в особистісно орієнтованому вихованні дітей. *Вісн. Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка*. 2005. Вип. 25. С. 203-205.
2. Василевська О. І. Казкотерапія як засіб психолого-педагогічного впливу. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 12 : Психологічні науки*. 2012. Вип. 39. С. 30-36. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_012_2012_39_7
3. Василевська О. І. Особливості розвитку психічного здоров'я молодшого школяра засобами казкотерапії: автореф. дис. ... канд.. психол.наук: 19.00.07; Нац. пед. ун-т ім. М.П.Драгоманова. К., 2015. 20 с.
4. Василевська О. І. Сучасні тенденції казкотерапії в роботі практичного психолога. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 12 : Психологічні науки*. 2014. Вип. 44. С. 246-252. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_012_2014_44_40
5. Веракса О. Про користь чарівної казки: психоаналітичний підхід. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2010. № 10. С. 63-68.
6. Гарбуза Л. Г. Духовно-нравственное воспитание дошкольников. *Дошкольная педагогика : Петербургский научно-практический журнал*. 2012. № 5. С. 18-22.
7. Гармаш И.В. Как быть счастливым: сказки, которые учат. Харьков: Бровин А.В., 2020. 238 с.
8. Гармаш І. В. Терапія казками. К. : Шкільний світ, 2018. 112 с.
9. Гнездилов А. В. Авторская сказкотерапия. Дым старинного камина (сказки доктора Балугу). СПб.: Речь, 2003. 292 с
10. Грачева И. А. Сорокова О. В. Контаминация песочной методики и сказкотерапии в коррекционно-логопедической работе с детьми старшего дошкольного возраста. *Логопедия*. 2014. № 4. С. 30-33.
11. Гридковець Л. Долаймо труднощі разом з дитиною. Казкотерапія дитячих проблем. Львів : Скриня : Монастир Редемптористів, 2013. 66 с.
12. Демьянец Я. Г. Терапевтические сказки в работе с детьми. *Дошк. педагогика*: Петербург. науч.-практ. журн. 2014. № 6. С. 63-65.
13. Деркач О. До школи з радістю та інтересом, або Казка на допомогу вихователю. *Вихователь-методист дошкіль. закл.* 2014. № 4. С. 38-46.
14. Дудченко Р. В. Виховуємо та навчаємо Казкою. *Дошкіль. навч. закл.* 2014. № 7. С. 10-17.
15. Єгорушкіна К. Творимо терапевтичну казку: крок за кроком. *Вихователь-методист дошкіль. закл.* 2012. № 2. С. 14-16.
16. Железнова Е. Р. Использование сказки на занятиях по ознакомлению с окружающим и социальному развитию дошкольников. *Дошкольная педагогика : науч.-практ. журн.* 2010. № 8. С. 25-27.
17. Зинкевич-Евстигнеева Т. Д. Практикум по сказкотерапии. СПб.: ООО «Речь», 2000. 310 с.
18. Зинкевич-Евстигнеева Т. Д. Формы и методы работы со сказками. СПб. : Речь, 2006. 240 с.
19. Зинкевич-Евстигнеева Т. Д., Кудзилов Д. Б. Психодиагностика через рисунок в сказкотерапии. СПб. : Речь, 2004. 144 с.
20. Іванюк Н. Кольорові казки для дошкільників. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2009. № 10. С. 48-51.
21. Іванюк Н. «Кольорові казки» лікують, розвивають, розважають. *Дошкільне виховання*. 2012. № 2. С. 16-19.

22. Исаева Н. Сказка как средство оптимизации психоэмоциональной сферы старших дошкольников. *Дошкольное воспитание*. 2012. № 7. С. 19-24.
23. Калуська Л. В. Казковий дивосвіт. Формування життєвої компетентності та базових якостей дошкільника на основі казок Василя Сухомлинського: науково-методичний практико орієнтований посібник на допомогу дошкільним працівникам. Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2010. 160 с.
24. Ключев Е. В. Цыпленок для супа: Психологические сказки взрослым и детям. М.: РИПОЛ КЛАССИК, 2003. 288 с.
25. Константинович С. Казки і безпека дітей: посіб. для вихователів, викладачів і батьків; [пер. із серб.: Євгенія Кулеба, Ярослав Кулеба]. Ужгород : Гражда, 2008. 167 с.
26. Косарева О. І. Особливості застосування казкотерапії при подоланні емоційних проблем у дітей. *Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закл. освіти* : зб. наук. пр. 2012. Вип. 4 (47). С. 94-98.
27. Котова Т. О. Казкотерапія як сучасний метод відновлювально-розвивального впливу на дошкільників. *Логопед*. 2015. № 3. С. 17-20.
28. Коченгіна М. В. Використання художньої літератури для дітей у навчально-виховному процесі дошкільного навчального закладу: наук.-метод. посіб. Харк. акад. неперерв. освіти. Харків, 2012. 180 с.
29. Кучеренко Ж. Казка як складова освітнього процесу. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2010. № 10. С. 59-62.
30. Локарева Г.В., Філь О.В. Казкотерапія в підготовці соціальних педагогів до професійної діяльності: теорія і практика: монографія. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2016. 416 с.
31. Методичні рекомендації з формування умінь оволодіння методом казкотерапії: для студ. денної та заоч. форми навчання спец. «Соціальна педагогіка» / уклад. О. В. Філь; Державний вищий навчальний заклад «Запорізький національний ун-т». Запоріжжя: ЗНУ, 2007. 47 с.
32. Микляева Н. В. Читаем и обыгрываем сказки. *Ребенок в детском саду* : ил. метод. журн. для воспитателей дошк. учреждений. 2011. № 2. С. 31-34.
33. Осадчая В. В. Использование метода сказкотерапии в речевом развитии детей дошкольного возраста с общим недоразвитием речи. *Логопедия*. 2014. № 4. С. 52-57
34. Подоляк Н. Казка, що лікує душі. *Дошкільне виховання*. 2009. № 9. С. 21-23.
35. Просенюк А. І. Виховуємо інтерес до художніх творів у дітей дошкільного віку: метод. рек. для вихователів ДНЗ і батьків. ДЗ «Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського», Ф-т дошк. виховання, Каф. дошк. педагогіки. Одеса : Бровкін О. В., 2010. 84 с.
36. Садова І. Казкотерапія – сучасний метод роботи з дітьми, які мають особливі потреби. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2015. Вип. 11. С. 293-298. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apgnd_2015_11_43
37. Самошкіна Л. М., Яковенко В. С. Метафора в роботі з дитячими психологічними проблемами : навч. посіб. Дніпропетр. нац. ун-т. Д., 2002. 40 с.
38. Скалига В. Казкове виховання : казкотерапія – ефективний і цікавий спосіб розв'язати проблему, подолати страх, передати досвід. *Освіта України*. 2013. 1 лип. (№ 26). С. 12.
39. Солодухов В.Л. Метафоричність казки як засіб активного соціально-психологічного навчання: Автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07 / Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника. Івано-Франківськ, 2007. 19 с.
40. Ставицька О. Г. Технології казкотерапії у практиці психологічного консультування. *Психол. перспективи*. 2012. Вип. 19. С. 228-236.

41. Стрілецька К. А. Казкотерапія як метод формування моральних якостей молодших школярів. *Інноватика у вихованні*. 2016. Вип. 3. С. 295-302. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/inuv_2016_3_39
42. Ткач Р. 50 целебных сказок для детей. Киев : Феникс, 2014. 214 с.
43. Ткач Р. М. Терапевтическая сказка или слушайте на здоровье: заметки из дневника психолога. К. : Науковий світ, 2007. 58 с.
44. Ткач Р., Голицына Ю. Приключения маленькой ящерицы: сказки-раскраски. Киев : Талком, 2016. 39 с.
45. Тренинг по сказкотерапии: сборник программ по сказкотерапии: [Коррекционно-развивающие программы с детьми и подростками. Элементы практической сказкотерапии. Новейшие разработки и дальнейшее развитие сказкотерапии] / ред. Т. Д. Зинкевич-Евстигнеева. СПб.: Речь, 2004. 253 с.
46. Туров М. П. Створи себе через казку: посіб. для батьків, учителів, вихователів, керівників гуртків і методистів; заг. ред. С. Чередниченко; Інститут розвитку інтелекту дитини (ІРІД), Дитячий Фонд Об'єднаних Націй (ЮНІСЕФ). К. : Кобза, 2003. 128 с.
47. Ульянова О. В. Использование элементов сказкотерапии в работе с дошкольниками с ОНР. *Дошкольная педагогика* : Петербургский научно-практический журнал. 2012. № 9. С. 44-48.
48. Філь О. В. Використання казкотерапевтичного тренінгу в професійній підготовці майбутніх соціальних педагогів. *Вісник Запорізького національного університету. Педагогічні науки*. № 2(13), 2010. С. 173-181.
49. Філь О.В. Підготовка майбутніх соціальних педагогів до використання казкотерапії у професійній діяльності: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04; Класич. приват. ун-т. Запоріжжя, 2010. 20 с. Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=ARD&P21DBN=ARD&Z21ID=&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=DOC/2010/10fovcpd.zip
50. Фурман В. А. Использование сказкотерапии в коррекционной работе с детьми дошкольного возраста. *Дошкольная педагогика* : науч.-практ. журн. 2010. № 8. С. 50-54.
51. Хоценко Л. А. Авторские медитативные сказки для дошкольников. *Дошкіль. навч. закл.* 2015. № 4. С. 33–36.
52. Цись В. Особливості використання казкотерапії на уроках у початковій школі. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*. 2013. № 46. С. 172-177. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ppps_2013_46_29
53. Черняева С. А. Психотерапевтические сказки и игры. СПб.: Речь, 2002. 168 с.
54. Чижова О. Н. Сказкотерапия как один из методов работы с детьми с ограниченными возможностями здоровья в условиях инклюзивного образования. *Дошк. педагогика*: Петербург. науч.-практ. журн. 2014. № 9. С. 57-59.
55. Шаблосова Т. М. Воспитание и обучение через сказку. *Дошкольная педагогика*: Петербургский научно-практический журнал. 2012. № 5. С. 12-17.
56. Шик Л. А. Казкотерапія в роботі з дошкільниками. Х.: ВГ «Основа», 2012. 240 с.
57. Штіль С. Казкотерапія на заняттях із дітьми з особливими потребами : дошкільний вік. *Дефектолог*. 2009. № Квіт. (№ 4). С. 24-39.